

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ОДЕСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АЕРОКОСМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. М.Є. ЖУКОВСЬКОГО "ХАІ"
БЕРЕЗІВСЬКЕ ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ**

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРІ»**

13-14 червня 2022 року, м. Одеса

Київ «Каравела» 2022

УДК 342.5 (477)

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Україна у сучасному міжнародному просторі» містить тези наукових праць, у яких розглядаються: історія дипломатії та зовнішньої політики; міжнародне право та порівняльне правознавство; публічне управління та адміністрування. Окремо увагу приділено питанням суспільної комунікації та проблемам соціально-культурного та економічного розвитку. Також розглянуто проблематику зовнішньої політики України та міжнародних відносин. Не залишилися осторонь питання впливу епідемії коронавірусу на світовий розвиток та нові світові реалії в умовах військової агресії Російської Федерації.

Редакційна колегія:

Марущак В. П. – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри державознавства, права та європейської інтеграції Національного університету «Одеська політехніка»

Григоришин Р. М. - директор Департаменту інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності, міжнародного співробітництва і туризму Одеської обласної державної адміністрації

Іщенко І. В. - доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара

Красножон Л. – доктор економічних наук, завідувач кафедри економіки Університету Лойоли (Новий Орлеан, США)

Шестаков А. І. - директор Агенції регіонального розвитку Одеської області

Чістякова І. М. – кандидат філософських наук, доцент, завідувачка кафедри міжнародних відносин та права Національного університету «Одеська політехніка»

Прилуцька А. Є. – канд. філос. наук, проф. ХАІ, завідувачка кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Гегечкорі О. В. – доцент, доцент кафедри соціальних та правових дисциплін Національної академії Національної гвардії України

Шевченко М. Г. – директор Березівського вищого професійного училища

Кривдіна І. Б. – канд. істор. наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та права Національного університету «Одеська політехніка» (відповідальний секретар);

Кудлай І. В. – ст. викладач кафедри міжнародних відносин та права Національного університету «Одеська політехніка» (технічний секретар)

Рецензенти:

Пахомова Т. І. – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри регіональної політики та публічного адміністрування Одеського регіонального інституту державного управління Національної Академії державного управління при Президентові України

Ніколіна І. І. – кандидат наук з державного управління, доцент кафедри менеджменту та адміністрування Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету

Україна у сучасному міжнародному просторі: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (13-14 червня 2022 р., м. Одеса). Київ : Каравела, 2022. 117 с.

ЗМІСТ

Оборський Г. О. Інтернаціоналізація і інтеграція освіти, як напрямки її глобалізації.....	7
СЕКЦІЯ 1 «ІСТОРІЯ ДИПЛОМАТІЇ ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ»	
Моїсеєва Т. М., Бзіта А. В., Дорошенко П. В. Проблема збройних конфліктів на пострадянському просторі в оцінках українських науковців.....	10
Озернюк Г. В. Європейська дипломатія доби нового часу.....	14
СЕКЦІЯ 2 «ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ ТА ІНСТИТУТИ»	
Гегечкорі О. В. Світогляд як предмет філософського осмислення.....	16
Myrhorodska O. O., Babina V. O. Humanitarian issues in international law.....	18
Панченко Г. О. Становлення та розвиток концепту сталого розвитку: наднаціональний рівень.....	22
Чістякова І. М. Інституції громадянського суспільства та їх роль у публічній політиці	25
СЕКЦІЯ 3 «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»	
Марущак В. П. Управління в становленні та розвитку держави	28
Ніколіна І. І. Демократичне врядування – детермінанта зміни публічного управління та адміністрування.....	32
Ровинська К. І. Сучасні виклики гарантування державою права на медичну допомогу в Україні.....	36
Усенко І. О. Шляхи подолання кризи в рибальстві та аквакультурі європейського союзу як приклад для України.....	40
СЕКЦІЯ 4 «СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ»	
Букач В. М. Культурний фактор в міжетнічному та міжнародному спілкуванні.....	42
Воробйова Г. В., Габува В. А. Світовий досвід черліденгу в Україні.....	44
Гавриленко Н. Н., Кудлай І. В. Інтеграція української політичної культури в загальноєвропейську	48

Заверющенко О. Л. Мовні кліше в текстах україномовних та англomовних ділових листів.....	51
Ігнатова Л. М. Мова як ідентифікатор національної сутності.....	54
Прилуцька А. Є. Соціальні мережі в просторі рекламно-інформаційної діяльності сучасних університетів.....	55
Кудлай І. В., Мікуліна Т. В. Міжкультурна комунікація крізь призму спортивних практик.....	60
Слободцова І. В., Матвейко О. В., Петушкова М. С. Лексичні засоби перекладу поняття завершення дії з української мови на німецьку.....	64
Яковенко М., Зембровські Яцек, Кудлай І. В. Міжнародна культурна співпраця сучасних держав.....	66
Zavorotna Y. V., Fedorova A. I. Unique economic development of Odessa during the porto-franco period.....	69
СЕКЦІЯ 5 «ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»	
Babina V. O., Svetlichniy G. Public opinion as a political resource of power in modern UKRAINE.....	74
Двуреченська О. С. Розбудова цифрового суспільства в Україні: правове забезпечення.....	78
Іванченко М. А., Любомир Гібинські, Латишева В. В. Діяльність Римського клубу в контексті розв'язання глобальних проблем сучасності.....	81
Кривдіна І. Б., Алі Абдалла Сагір, Карпіков А. О. Правова база протидії тероризму в ЄС та Україні.....	85
Кудлай І. В., Кірк Мілднер, Мурга Д. Сучасні виклики інформаційної політики та її роль у вирішенні міждержавних конфліктів.....	90
Латишева В. В., Денисова Є. В. НАТО в системі міжнародних відносин в умовах трансформаційних змін спричинених війною Росії з Україною.....	94
Рудніцька Л. О., Кубко В. П. Стратегії ведення переговорів у конфліктних ситуаціях.....	96

**СЕКЦІЯ 6 «УКРАЇНА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ
РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: НОВІ СВІТОВІ РЕАЛІЇ»**

Воробйова Г. В., Потапчук Аліна	Героїзм жінок України ХХІ ст....	100
Лиховідова І. Е.	Особливості корпоративного управління юридичних осіб публічного права в період дії воєнного стану в Україні.....	104
Мельник О. В.	Використання історичних міфологем для підготовки гібридної та тотальної війни проти України (1991-2022 рр.).....	108
Федорова А. І.	Реакція на смерть Сталіна серед старообрядців Ізмаїльщини (за документами Мазаракіївського архіву)	112

Оборський Г. О.

Ректор Національного університету «Одеська політехніка», доктор технічних наук, професор, дійсний член Академії інженерних наук України, заслужений працівник освіти України
(м. Одеса, Україна)

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ І ІНТЕГРАЦІЯ ОСВІТИ, ЯК НАПРЯМКИ ЇЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розвиток сучасного українського суспільства неможливий без процесів інтернаціоналізації та інтеграції. Міжнародне співробітництво України в ХХІ столітті на фоні глобалізаційних змін та тенденцій розуміння соціально-культурних цінностей в новому вимірі, спрямоване на тісне та плідне співробітництво з ЄС.

Визначення вказаного зовнішньополітичного напрямку в якості пріоритетного, стало підґрунтям проведення значних перебудов в нашій країні, в тому числі і в освітній сфері, завдяки якій відбувається виховання та формування нового українського покоління.

Входження нашої країни в єдиний європейський освітній простір, як рівноправного суб'єкта надання освітніх послуг, потребує проведення черги реформ на національному рівні.

Паралельно з процесом глобалізації в освітній сфері відбуваються реалізації двох її видів – інтернаціоналізації і інтеграції. Вказане пов'язано із поширенням такого явища як міграція, в тому числі і робочої сили, становленням світового ринку праці, вимогами до визнання дипломів про освіту, академічною мобільністю тощо.

Цікавим наслідком глобалізаційних процесів є те, що країни в таких умовах розвиваються нерівномірно. В одних спостерігається піднесення різних соціальних сфер та економіки, в інших, навпаки, можливо бачити ситуацію ускладнення реалізації основних прав та свобод громадян, економічний занепад, відтік кваліфікованої робочої сили тощо.

Необхідно підкреслити, що в своїй реалізації інтернаціоналізація освіти включає такі форми взаємного співробітництва:

- мобільність здобувачів вищої освіти або професорсько-викладацького складу в освітніх цілях;
- мобільність освітніх програм та інституційна мобільність;
- інтеграцію в навчальні програми міжнародного виміру та освітніх стандартів;
- індивідуальна мобільність;
- формування нових міжнародних стандартів освітніх програм;
- інституційне партнерство;
- створення стратегічних освітніх альянсів.

Процес інтернаціоналізації освітньої сфери набув свого поширення не тільки на студентську та педагогічну мобільність. Сьогодні він включає:

- міжнародний поділ праці і інші види діяльності;
- співпраця в науково дослідній сфері через мережі і асоціації;
- відкрите і дистанційне навчання без кордонів;
- реформування програм і навчальних планів;
- регіональне та зарубіжне співробітництво інститутів.

Переваги інтернаціоналізації в освітній сфері є очевидними:

- об'єднання ресурсів, особливо, коли вони так важкодоступні;
- уникнення дублювання і зайвого копіювання тим наукового дослідження;
- ідентифікація освітніх проектів.

До безперечних переваг інтернаціоналізації можна віднести:

- збільшення доступності вищої освіти;
- розширення і зміцнення міжнародного співробітництва;
- універсалізацію знань;
- поява міжнародних стандартів якості і підвищення інноваційності вищої освіти;
- активізацію академічної та студентської мобільності.

В даний час основними ідеями стратегії інтернаціоналізації ринку освітніх послуг є:

- розширення можливостей російських освітніх установ для виходу на – зміцнення міжнародної конкурентоспроможності в галузі вищої освіти і досліджень;

- позиціонування країни як лідера в міжнародному утворенні і на міжнародному ринку освітніх послуг;
- активну участь в будівництві європейської вищої освіти;
- міжнародний освітній ринок;
- транскордонність освіти;
- розширення можливостей: розвиток системи освіти і дослідницької інфраструктури [1, с. 61].

Інтернаціоналізація освіти переслідує різні цілі, серед яких:

- диверсифікація і зростання фінансових надходжень через залучення іноземних студентів на платне навчання;
- розширення навчальних планів і навчання своїх студентів в зарубіжних вузах-партнерах;
- розширення регіональної мережі вузу для ефективного використання своїх ресурсів;
- підвищення якості освіти та досліджень за рахунок участі студентів і викладачів у міжнародному процесі обміну знаннями та ін. [2].

Перешкодами інтернаціоналізації освіти є:

- розширення і зміцнення міжнародного співробітництва;
- наявність культурних бар'єрів;
- відсутність (зараз) критеріїв порівнянності систем і програм вищої освіти.

До безперечних переваг інтернаціоналізації відносять:

- універсалізацію знання;
- збільшення доступності вищої освіти;
- відсутність (або обмеженість) чіткого законодавства щодо надання міжнародної освіти і оцінки його якості;
- появу міжнародних стандартів якості та розвиток інноваційного характеру вищої освіти;
- активізація академічної та студентської мобільності тощо [1, 61].

Таким чином глобалізація освіти в світі обумовлена чергою факторів і перш за все самим світовим процесом глобалізації.

Основними формами глобалізації освіти є інтернаціоналізація та інтеграція.

Європейські інтеграційні процеси призвели до вироблення спільної освітньої політики та законодавства, стандартів в освітній сфері. Проголошення «освіти без кордонів» посилює тенденції її інтернаціоналізації в країнах ЄС.

Список використаних джерел:

1. Марчишин С. Способи реалізації процесу інтернаціоналізації освіти. Інтернаціоналізація освіти: шляхи вдосконалення та розвитку: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції. Луцький НТУ, Луцьк, 12-13 квітня 2019 року. Луцьк, 2019. 358 с. С. 65-59.
2. Концепція гуманітарного розвитку України (проект). Всеукраїнський форум інтелігенції, Київ, 28 березня 2008 р. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ. 2008. 34 с.

СЕКЦІЯ 1

ІСТОРІЯ ДИПЛОМАТІЇ ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Моїсеєва Т. М.

к. і. н., доцент кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»

Бзіта А. В. здобувачка гр. ІМ-201,

Дорошенко П. В. здобувачка гр. ІМ-201

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

ПРОБЛЕМА ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРІ В ОЦІНКАХ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВЦІВ

В умовах повномасштабної війни Російської Федерації проти України, особливої актуальності набуває вивчення питання збройних конфліктів на пострадянському просторі та ролі в них РФ. Українські науковці, досліджуючи означену проблему, виділяють декілька головних аспектів, на яких ми зупинимося нижче.

Конфліктогенні регіони. З часу розпаду Радянського Союзу, на пострадянському просторі, відбулася низка збройних конфліктів. До регіонів, де конфлікти набули ознак «замороженого стану», науковці відносять «території, так званих, самопроголошених «республік» – Нагірно-Карабахської республіки (НКР) на спірній території між Азербайджаном та Вірменією, Придністровської молдавської республіки (ПМР) на території Молдови, Республіки Абхазія та Республіка Південна Осетія – обидві на окупованих Росією територіях Грузії»; Донецької народної республіки (ДНР) та Луганської народної республіки (ЛНР) на Сході України [1, с. 174; 2, с. 342; 3, с. 105-106; 4, с. 191].

Причини конфліктів. Визначаючи причини (передумови) виникнення чи загострення конфліктів, дослідники наголошують на тому, що в основі цих процесів лежав цілий комплекс соціально-економічних, політичних, етнонаціональних, мовних та конфесійних проблем, які, після розпаду СРСР, стали вагомим чинником дестабілізації ситуації в окремих регіонах нових незалежних держав. Саме ці, застарілі, невирішені проблеми, зумовили формування таких конфліктогенних питань, як: політичний «статус автономій, національні питання та проблема етнічної дифузії, конфлікт економічних інтересів місцевої, регіональної та республіканської еліт» [2, с. 342; 3, с. 100].

К. Поліщук, в своїй роботі «Чинники конфліктогенності та передумови виникнення та ескалації конфліктів на пострадянському просторі у 90-х роках ХХ століття», найбільш дестабілізуючим чинником називає проблему міжнаціональних та міжетнічних відносин, корені якої він вбачає у хибній національній політиці радянської влади, що проявлялася у: «маніпуляціях з етнотериторіальним поділом»; конфліктогенній ієрархії самоврядування, яка «закладала відмінності у правовому статусі та дискримінувала окремі нації за фактичними можливостями здійснення культурної та мовної політики».

До конфліктогенних факторів автор, в тому числі, відносить; «нерівномірність економічного розвитку різних регіонів Радянського Союзу», яка мала негативні соціальні наслідки; боротьбу за владу між

елітами держав, що постали на «руїнах» СРСР; проблему «кордонів і територіальних суперечок між новоутвореними державами».

Водночас, характеризуючи основні осередки протистояння на пострадянському просторі, К. Поліщук відмежовує громадянську війну в Таджикистані, «джерелом якої стали не так міжнаціональні суперечки, як внутрішньополітичні протистояння між тамтешніми елітами з елементами інструменталізації релігійних та етнічних питань» [3, с. 101-103, 105].

За *характером*, на думку науковців, конфлікти можна віднести до гібридних, внутрішньо-асиметричних («всередині держав, по лінії протистояння центр–периферія»), інтернаціоналізованих («наявність зовнішньої підтримки однієї або обох ворогуючих сторін» [2, с. 340-341; 3, с. 103-104].

Ключове місце в працях українських вчених займає питання *ролі Російської Федерації у розпалюванні та «замороженні» конфліктів*. Так, Кордун О. О., констатує наявність специфіки кожного окремого конфлікту, зауважує, що «спільним для них виступає активне – пряме або приховане – втручання Росії» в їх перебіг [2, с. 341, 343-344].

Дослідники звертають увагу на те, що втручаючись у регіональні конфлікти, Москва переслідує певні *політичні цілі*, серед яких варто назвати наступні: спроба зберегти сфери впливу та створити передумови для реінтеграції пострадянського простору; відновлення статусу провідного регіонального, а можливо, і світового «гравця»; гальмування євроінтеграційних та євроатлантичних устремлінь окремих пострадянських держав і, водночас, – стримування потенційного розширення ЄС та НАТО на Схід [1, с. 179; 2, с. 337, 340, 344, 356-358; 4, с. 186].

Промовистим прикладом агресивної політики РФ, задля збереження у сфері впливу колишніх республік СРСР, є тиск на Вірменію, яка, у 2013 р. виявила готовність до укладання угоди про асоціацію з Євросоюзом. Як наслідок, «Вірменія спочатку відмовилась від євроінтеграції, а у 2015 р. приєдналась до ЄАЕС». Вагомим «аргументом» для зміни позиції Вірменії, стала погроза Москви стати на бік Азербайджану у Нагірно-Карабахському конфлікті [4, с. 189].

Заслуговує на увагу, сформульований О. О. Кордуном, *сценарій (механізм) дії Росії* в осередках напруження, який, коротко, можна звести до наступних етапів:

- 1) розпалювання/підтримка певного конфлікту;
- 2) провокування/допущення кризи;
- 3) загострення до стадії збройного протистояння;
- 4) втручання у конфлікт під гаслами миротворчості, захисту російськомовного населення;
- 5) «заморожування» протистояння з метою збереження впливу на сторони конфлікту [2, с. 348].

Задля утримання конфліктів у «замороженому» стані та збереження контролю над самопроголошеними «республіками», керівництво РФ використовує весь доступний арсенал *засобів*: сприяння створенню та підтримка (політична, фінансова, матеріально-технічна) псевдодержавних утворень; формування в них лояльних урядів (політичних режимів) та проросійськи налаштованих національних еліт; надання жителям «сірих зон» статусу громадян Росії; військова присутність [1, с. 176; 2, с. 340, 346-347, 360; 3, с. 101; 4, с. 186-187, 191].

Отже, «заморожені» конфлікти на пострадянському просторі, хоча і мають внутрішні передумови, значною мірою є «продуктом» імперської політики Кремля. Російська Федерація, переслідуючи власні політичні цілі, послуговується політичними, економічними, військовими «інструментами» для збереження впливу і утримання під контролем зон «заморожених» конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Клименко В. С., Козинець І. П., Дерікот О. Ю. «Заморожені конфлікти» на пострадянському просторі в геополітиці Російської Федерації. *Внутрішні та зовнішні складові формування зовнішньої політики країн пострадянського простору*: збірник наукових праць / за заг. ред. А. Г. Бульвінського / ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». К.: 2021. 274 с. С. 173-182. URL: <https://ivinas.gov.ua/publikatsiji/novi-vydannia-instytutu/vnutrishni-ta-zovnishni-skladovi->

formuvannia-zovnishnoi-polityky-krain-postradianskoho-prostoru-zbirnyk-naukovykh-prats-za-zah-red-ah-bulvinskoho-du-institut-vsesvitnoi-istorii-nan-ukrainy-k-2021-274-s.html

2. Кордун О. О. Збройні конфлікти на пострадянському просторі як інструмент утримання нових незалежних держав в орбіті впливу Кремля. *Інтеграційні виміри трансформації пострадянського простору*: монографія за редакцією кандидата історичних наук, доцента А. Г. Бульвінського; передмова доктора історичних наук, професора, член-кореспондента НАН України А. І. Кудряченка; ДУ «Інститут всесвітнь. К.: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2020. с. 336-363. URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/4669/>

3. Поліщук К. Чинники конфліктогенності та передумови виникнення та ескалації конфліктів на пострадянському просторі у 90-х роках ХХ століття. *Вісник Львівського університету*. Серія Міжнародні відносини. 2015. Випуск 37. Частина 3. С. 100-107. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/article/view/175>

4. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. К.: НІСД, 2017. 496 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0013707>

Озернюк Г. В.

к.ю.н., доцент кафедри міжнародних відносин та права,
Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

ЄВРОПЕЙСЬКА ДИПЛОМАТІЯ ДОБИ НОВОГО ЧАСУ

Зміни в структурі міжнародних відносин на початку ХХІ століття призвели до появи нових форм та методів дипломатичної діяльності, першочерговими каталізаторами яких стали глобалізаційний процес, розмивання державних кордонів, діджиталізація, розуміння необхідності переосмислення існуючої системи міжнародних відносин. Поступово з'являються нові форми дипломатії та ведення переговорів, що напряду залежать від тактики зовнішньої політики сучасних держав та трансформаційних світових процесів, пошуку нових методів впливу та комунікації. Вивчення історичного досвіду в контексті розуміння

передумов виникнення сьогоднішніх форм та методів дипломатії набуває все більшої актуальності й привертає увагу, як вчених, так і практиків.

В сучасній вітчизняній та зарубіжній історіографії проблемам історії дипломатії доби Нового часу приділяють увагу Железко А. М., Мостова Д. Ю., Палагусинець Р. В., Пик С. М., Попов В. І., Репецький В. М., Костюк Д. А., Шаров О. М. та ін. Нажаль, комплексні праці з обраної проблематики майже відсутні, а більшість авторів вивчають історію дипломатичної служби за принципом історизму чи інституційним підходом.

Пошук інструментів захисту національних інтересів та побутова стратегії зовнішньої комунікації завжди привертала увагу як економічних так й геополітичних гравців міжнародної арени. Дипломатія, як прояв зовнішньополітичних стратегій держави, історично пройшла не одну трансформацію. З розвитком системи міжнародних відносин, з'являються її нові інструменти, форми та методи. Період Нового часу приніс легітимацію дипломатів, всіх дипломатичних представників були урівняно в своїх правах, посольства інституціолізовані. З уходом від двосторонніх відносин та переходом до епохи міжнародних організацій, з'явилась багатостороння дипломатія у формах з'їздів та конгресів. Розширення географічних меж міждержавного спілкування призвело до виникнення економічної дипломатії. Також відбувся відхід від шлюбної та релігійної дипломатії.

Список використаних джерел:

1. Попов В. І. Сучасна дипломатія: теорія і практика: [курс лекцій, прочитаних у 1991 – 1998 рр. в Дипломатичній академії МЗС РФ]. М. : Наукова книга, 2000. Ч. 1. 678 с.

2. Oxford English Dictionary / by John Simpson and Edmund Weiner. the 2nd edition, reprinted (with corrections). Clarendon Press, 1991. 20 ty volumes. 9. William Hybl. Narratives and Strategic Communications in Foreign Policy. URL: <https://www.rand.org/events/2011/11/29.html> (дата звернення: 01.02.2020).

3. Мостова Д. Ю. Різновиди публічної дипломатії в публічному управлінні. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2020. № 1 (69). С.18-23.

4. Фліссак К. А. Економічна дипломатія. Навч. посібник. Тернопіль: «Новий колір», 2013. 440 с.

5. Палагусинець Р. В. Роль дипломатичної служби в формуванні ефективного державного управління зовнішньою політикою держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2020/40.pdf (дата звернення: 01.02.2020)

СЕКЦІЯ 2 ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ ТА ІНСТИТУТИ

Гегечкорі О. В.

доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України,
підполковник
(м. Харків, Україна)

СВІТОГЛЯД ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ

Актуальність дослідження філософсько-освітнього аспекту у добу глобалізації обумовлена, насамперед, практичними потребами самозбереження і подальшого розвитку людства. Адже саме світогляд, за визнанням більшості дослідників, є зародком усіх ідей і переконань, які визначають спосіб дій індивіда і суспільства, є інспіруючим початком усіх вчинків і дій, що знаходять прояви у духовній сфері, і у практичній життєдіяльності.

Хоча світоглядна проблематика є невід'ємною складовою філософії, але власне світогляд став самостійним предметом філософського осмислення достатньо пізно. Причини цього М. Гайдеггер вбачає в тому, що тільки у Новий час «починається той рід людського існування, коли уся область людських здібностей виявляється захопленою у якості простору, де намічається і здійснюється оволодіння суцям у цілому». Більш за те, «буття суцього

шукають і знаходять у представленості суцього». Такі кардинальні зміни узагальнено виражаються в тому, що «принципове ставлення людини до суцього у цілому формується як світогляд. З того часу це слово проникає у мову. Оскільки світ стає картиною, позиція людини розуміється як світогляд».

Отже, вже з самого початку у слові «світогляд» фіксуються смисли, що стають для нього визначальними константами. Воно починає позначати не просто погляди на світ, а форму вираження принципового ставлення людини до суцього у цілому. Відтак оформлюються: предмет світогляду – взаємозв'язок людини і світу; його цілісний характер, коли усі елементи суцього поєднуються у цілісному уявленні про нього, а само це уявлення – зі ставленням до себе і до суцього; його значення як одночасно способу оволодіння суцям у цілому і визначення своєї позиції щодо нього.

Етимологічно, слово «світогляд» (Weltanschauung) має німецькі коріння і вперше було вжито І. Кантом у його праці «Критика здатності судження» (1790 р.) і означало світоспоглядання як спостереження світу, даного у почутті, світоспоглядання як сприйняття природи в найширшому сенсі.

Поступово, слово «світогляд» почало застосовуватись як термін у творах німецьких романтиків, насамперед у праці Ф. Е. Шлейєрмахера «Промови про релігії» (1799 р.), де він створив цілісний образ релігійно-естетичного світогляду у дусі раннього романтизму. У близькому до романтиків сенсі застосовував цей термін і Ф. Шеллінг для позначення усвідомленого способу осягати та пояснювати цілісність суцього. Але власно понятійного статусу термін «світогляд» набув у «Феноменології духу» Г.В.Ф. Гегеля (1807 р.). За допомогою цього поняття німецький філософ експлікував спільне і обов'язкове для всіх моральне уявлення. Таке моральне навантаження поняття «світогляд» зберігає і донині.

Заслуговує на увагу схема співвіднесення типу особистості і типу світогляду, яку запропонував В. Дільтей і яка згодом стала хрестоматійною.

Дільтей, по-суті, підходить до розкриття потрійної структури світогляду, який включає до себе пізнавальну, ціннісну та поведінкові системи, і визначає його життєве підґрунтя – життєвий досвід, що надає світогляду цілісності: «Світогляди не є продуктом мислення. Вони не виникають в результаті лише волі до пізнання. Хоча осягнення дійсності складає важливий етап у їхньому становленні, однак це лише один з етапів. Світогляд – результат обрання життєвої позиції, яка ґрунтується на відповідному життєвому досвіді. Піднесення життя до свідомості, оцінка життя і діяльності – ось та повільна і важка робота, котру людство здійснило в процесі розвитку світоглядів».

На особливу увагу заслуговує типологія світоглядів Е. Шпрангера. Він виокремлює шість ідеальних типів світогляду: «1) теоретичний, де домінує споглядальна установка;

2) естетичний, де вирішальну роль відіграє переживання;

3) економічний, який віддає перевагу економічним благам і забезпеченню благополуччя;

4) політичний, зосереджений на бажанні реалізувати себе як владну особистість; 5) соціальний світогляд, на відміну від політичного, робить акцент на допомозі людям, сприянні суспільним формам гармонізації більш вартісним і значущим; 6) релігійний, сприймає за очевидне служіння Богу».

Традиція психологізаторського трактування світогляду знайшла своє продовження у концепції «психології світоглядів» К. Ясперса, набувши тут екзистенціального забарвлення.

Myrhorodska O. O.

Odessa Polytechnica
(Odesa, Ukraine)

Babina V. O.

Candidate of Political Science, Associate Professor of the Department of
International Relations and Law,
Odessa Polytechnica
(Odesa, Ukraine)

HUMANITARIAN ISSUES IN INTERNATIONAL LAW

Humanitarian aid plays a key role in saving lives, reducing suffering and protecting human dignity in armed conflicts or other crises. Its main elements are the provision of material (food, water, clothing, etc.) and logistical (shelter, transport, etc.) assistance to people in need. Unfortunately, the imposition of bans and barriers on humanitarian aid by the warring parties has become a trend in modern armed conflicts around the world - in Asia, Africa, Europe, the Middle East and Latin America.

In today's world, when the problem of human rights has gone far beyond a single state, there is a need to create universal international legal standards, which are also recognized as fundamental human rights. These standards are reflected in a number of important international legal acts that have established universal standards of human rights and interests, defining the limit beyond which the state cannot go. Thus, human rights have become the object of regulation not only of the individual state, but also of the international community. The scope of human rights and freedoms in modern society is determined not only by the characteristics of a particular community of people, but also by the development of human civilization as a whole, the level of integration of the international community [3, 423].

International human rights standards are binding rules on the treatment of persons under the jurisdiction of all States under their jurisdiction, established by universal and regional international legal instruments of law and freedom, and do not encroach on such rights and freedoms.

Adoption of the International Bill of Human Rights, including the Universal Declaration of Human Rights (1948), the International Covenant on Civil and Political Rights (1976), the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1976), the Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights (1976), made characteristic changes in the legal personality of man, who became a subject not only of domestic but also international law.

States that have acceded to the Covenants are obliged to bring their national legislation into line with their requirements. Thus, international legal acts have supremacy over domestic law, and this gives an opportunity to a citizen whose political or civil rights have been violated to apply for

protection directly to the UN Human Rights Committee, if he has exhausted the possibilities of protection provided by national law.

International legal documents have defined the universal set of fundamental rights and freedoms, which, in conjunction with constitutional rights, must ensure the normal functioning of the individual. If a certain human right has not been constitutionally enshrined in the state, it is recognized as such on the basis of international acts, as the priority of international law over domestic human rights is a universally recognized principle of the international community.

Humanitarian organizations can offer their services to the parties of the conflict, including the delivery of humanitarian aid. This right is called the right of humanitarian initiative, which is vested in organizations that are guided in their activities by the fundamental principles of humanity, neutrality, independence and impartiality [1, 47].

The principles of neutrality and independence emphasize the need to avoid supporting the parties to the conflict and to act independently of any political or military interests of the parties to the conflict.

The principles of humanity and impartiality require that priority be given to humanitarian aid only on the basis of the needs of the population, without any discrimination based on race, color, religion, sex, etc. As long as the organization adheres to such principles in its activities, humanitarian activities can under no circumstances be considered as interference in the internal affairs or support of a party to the conflict.

In addition, it is necessary to note the key role of humanitarian organizations in ensuring the perception of humanitarian aid by interested communities. Communities can influence the warring parties to ensure safe access to humanitarian personnel and can oversee the effective delivery of humanitarian aid [4, 19].

Based on the issues explored above, it is important to emphasize the basic recommendations to the warring parties to facilitate humanitarian action and provide assistance to those who need it most. Such recommendations include the following:

- avoid confusing the right to grant/disagree with the right to establish certain measures of control over humanitarian activities;

- use control measures only for legitimate purposes and not to set excessive administrative barriers to humanitarian action;
- as far as possible, protect humanitarian activities by:
  - o identifying, in coordination with humanitarian workers, safe routes to access and delivery of assistance;
  - o protection of humanitarian workers from the consequences of the use of weapons, including mines, mine traps or other explosive devices;
  - o protection of humanitarian objects from abuse, looting and destruction;
- respect the humanitarian principles of organizations, including the principles of humanity, neutrality, impartiality and independence.

Armed conflicts - domestic and international - are a brutal reality of the twenty-first century. Despite all efforts to replace the use of weapons with peace talks on an ongoing basis, the burden of human suffering, death and destruction inevitably brought by war continues to grow.

Prevention of armed conflict is and must remain the primary goal of the international community. The second goal is to protect humanity from the reality of war. This is the task of international humanitarian law.

Significant experience in international humanitarian law treaties has been accumulated for more than a hundred years. The limits of actions that are permissible in armed conflicts are now clearly defined. But treaties and conventions, even solemnly ratified, cannot save lives, prevent cruelty or protect the property of innocent people if there is no will to enforce these agreements under all conditions. And they will not act until all those directly involved in the event - both combatants and civilians - understand that the main thing is respect for fundamental human rights.

References:

1. Окладна М. Г., Перевалова Л. В., Генкул Ю. В. Гуманітарна дипломатія // Право та інноваційне суспільство. 2021. №. 2 (17). С. 43-49.
2. Gostin L. O., Rubenstein L. S. Attacks on health care in the war in Ukraine: International law and the need for accountability // JAMA. 2022. Т. 327. №. 16. С. 1541-1542.
3. Jorritsma R. Where general international law meets international humanitarian law: attribution of conduct and the classification of armed

conflicts // Journal of Conflict and Security Law. 2018. Т. 23. №. 3. С. 405-431.

4. Karpchuk N. Гуманітарна допомога та цивільний захист як напрям діяльності європейського союзу для сприяння міжнародному миру й безпеці // Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2019. №. 1 (5). С. 13-22.

Панченко Г. О.

к. держ. упр, доцент кафедри публічного управління та регіоналістики
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління
Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КОНЦЕПТУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: НАДНАЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ

Процес становлення України як незалежної демократичної держави історично співпав з прийняттям світовою спільнотою Концепцій сталого розвитку (одним з основних напрямів реалізації якої є розроблення декларацій щодо сталого розвитку населених пунктів, регіональних Повісток для великих і малих міст, з урахуванням фундаментальних принципів планування тощо).

Концепт сталого розвитку започатковано у Декларації першої Конференції ООН щодо проблем навколишнього середовища, у якій було зазначено, що збереження та поліпшення якості навколишнього середовища є важливою проблемою, що впливає на добробут народів та економічний розвиток усіх країн світу; це є вираженням волі народів усього світу та обов'язком урядів усіх країн [1]. Декларація містить у собі 26 принципів, у яких відтворено основні правила координації впливу людства на оточуюче середовище з метою його збереження.

У 1987 р. була проголошена Доповідь Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку ООН «Наше спільне майбутнє», в якій викладені попередження про необхідність зміни способу життя і діяльності людства, щоб запобігти подальшому погіршенню природного середовища, а також наголошено, що «Сталий розвиток» –

це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби нинішніх поколінь і не ставить під загрозу можливості наступних поколінь задовольняти свої потреби» [2].

У 1992 р. на Саміті Землі ООН 1992 р. у Ріо-де-Жанейро було визначено теоретичне підґрунтя сталого розвитку як «такого, що задовольняє потреби сучасного часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [3].

На Саміті було ухвалено п'ять знакових документів, які суттєво унормували алгоритм становлення всесвітнього сталого розвитку з чіткими часовими термінами: Декларацію з навколишнього середовища і розвитку, 27 принципів якої визначають права і обов'язки країн у справі забезпечення розвитку і добробуту людей; «Порядок денний на ХХІ століття» – програму досягнення сталого розвитку з соціальної, економічної та екологічної точок зору; Заяву про принципи, управління, захисту та сталого розвитку всіх видів лісів, життєво необхідних для збереження всіх форм життя і забезпечення економічного розвитку; Конвенцію про зміну клімату – з метою стабілізації концентрації газів, що викликають парниковий ефект в атмосфері, до екологічно допустимих рівнів; Конвенцію про біологічне різноманіття, що вимагає від усіх країн збереження біологічного різноманіття всього живого.

У подальшому, протягом 1994-2015 р., низка міжнародних заходів сприяла ухваленню знакових нормативно-правових актів щодо впровадженню концепції сталого розвитку вже не лише на міжнародному, але й на рівні окремих держав:

1994 р. – глобальний екологічного форуму «Міста і сталий розвиток» в Манчестері, відбулася демонстрація перших «Програм сталого розвитку» великих міст світу. Проведення конференції «Довкілля і здоров'я» в Гельсінкі, затверджено План дій щодо оздоровлення навколишнього середовища для Європи (ЕНАРЕ) та запропоновано розробити узгоджені національні плани дій по досягненню здоров'я довкілля (НЕНАРPs).

1996 р. – глобальний екологічного форуму «Habitat – II» (Навколишнє середовище) у Стамбулі (Туреччина).

1997 р. – підведення перших підсумків Ріо - 92 на Нараді «Ріо + 5». Знаково, що підсумками п'яти років виконання «Порядку денного XXI століття» було суттєве відставання від планованих. Проведення міжнародної наради «Стале будівництво», ухвалено рішення про розробку стандартів сталого проектування і будівництва (проектування і будівництва екологічних об'єктів, які гармонійно взаємодіють з природним середовищем).

1998 р. – форум за підтримки ООН «Здорове середовище міста» Мадрид (Іспанія).

1999 р. – глобальний форум «Здорова планета» Лондон (В. Британія).

2000 р. – Саміт Тисячоліття ООН, на якому 189 держав світу, у тому числі й Україна, затвердили Декларацію Тисячоліття ООН, яка є зобов'язанням досягти Цілі Розвитку Тисячоліття до 2015 року.

2002 р. – Всесвітня зустріч на вищому рівні зі сталого розвитку у Йоханнесбурзі, ухвалено Йоханнесбурзьку декларацію зі сталого розвитку та Йоханнесбурзький план.

2012 р. – Конференція ООН зі сталого розвитку «Ріо+20», на якій були обговорені проблеми «зеленої» економіки, сталого розвитку та подолання бідності, затверджено Підсумковий документ Конференції «Майбутнє, якого ми бажаємо», який серед іншого поклав початок роботи по формулюванню комплексу цілей сталого розвитку і розробки програми дій в галузі сталого розвитку на період після 2015 року.

2015 р. – Саміт зі сталого розвитку в Нью-Йорку, на якому було схвалено Порядок денний в сфері розвитку на період після 2015 року, який включає 17 глобальних цілей та 169 завдань зі сталого розвитку. Нові цілі та завдання мають комплексний характер і забезпечують збалансованість всіх трьох компонентів сталого розвитку: економічного, соціального та екологічного [4].

Отже, можемо стверджувати, що прийняті на конференціях ООН нормативно-правові акти започаткували концептуальні зміни розуміння сталого розвитку в довгостроковій перспективі, які мають стосуватись економічного, екологічного та соціального становища в кожній країні та чітко контролюватись як з боку держави, так і громадськості, а також

закладено три принципово обов'язкові складові сталого розвитку: економічне зростання, соціальний прогрес та захист навколишнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Декларация Конференции Организации Объединенных Наций по проблемам окружающей человека среды / Принята Конференцией Организации Объединенных Наций по проблемам окружающей человека среды, Стокгольм, 1972 г. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_454#Text

2. Доповідь Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку ООН «Наше спільне майбутнє». URL: <https://web.archive.org/web/20190724135216/https://www.un.org/documents/ga/res/42/ares42-187.htm>

3. Рио-де-Жанейрская декларация по окружающей среде и развитию / Принята Конференцией ООН по окружающей среде и развитию, Рио-де-Жанейро, 3-14 июня 1992 г. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/riodecl.shtml

4. Ключові світові події в формуванні моделі сталого розвитку. URL: <https://www.zhiva-planeta.org.ua/diyalnist/staluy-rozvutok.html>

Чістякова Ірина Миколаївна

кандидат філософських наук, доцент,
зав. кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

ІНСТИТУЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЇХ РОЛЬ У ПУБЛІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ

З проголошенням незалежності України концепція громадянського суспільства була визнана як загальнолюдська цінність.

Зокрема, декларується, що громадяни мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних,

соціальних, культурних та інших інтересів. Держава не втручається у діяльність політичних партій і громадських організацій, якщо та здійснюється у межах закону (ст. 36) [1].

Громадянське суспільство і держава є впорядкованими системами суспільних відносин.

Громадянське суспільство залишається сферою (сукупністю) приватних відносин індивідуумів, які переважно набувають економічного характеру, або сферою приватного права. Тоді, як держава уособлює собою сферу публічного права, в якому виражено не відносини частин між собою, а відношення соціального цілого зі своїми частинами.

Структурними елементами громадянського суспільства є різноманітні об'єднання громадян, політичні партії, масові рухи тощо, причому у суспільствах, що досягли високого рівня економічного та соціального розвитку громадянське суспільство зазвичай взаємодіє з державою на паритетних засадах, а в суспільствах посттоталітарного чи трансформаційного характеру, зазвичай, перебуває в опозиції до держави.

Найважливішими політичними інститутами громадянського суспільства є політичні партії [3, с. 394].

Як добровільні об'єднання громадян політичні партії є інститутами громадянського суспільства. Вони виконують у цьому суспільстві низку важливих функцій: вираження соціальних інтересів, ідеологічну, політичну соціалізацію, формування громадської думки тощо. Партії сприяють формуванню і вираженню політичної волі громадян - членів громадянського суспільства. Ця найважливіша функція партій закріплена, наприклад, у Законі України «Про політичні партії в Україні»: «політична партія - це зареєстроване згідно з законом добровільне об'єднання громадян - прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах» [2].

Політичні партії є головною ланкою, яка з'єднує громадянське суспільство з державою, забезпечує представництво соціальних інтересів на державному рівні.

У демократичних державах вони є головними суб'єктами виборчого і загалом політичного процесу.

Партії висувають кандидатів у депутати, надають їм матеріальну та ідеологічну підтримку, проводять передвиборну агітацію, за результатами виборів формують парламентські фракції, а в країнах з парламентськими формами правління – уряд, контролюють його діяльність тощо. Рівень розвитку громадянського суспільства, його впливу на здійснення державної влади перебуває у прямій залежності від досконалості партійної системи.

Важливими інститутами громадянського суспільства є громадські організації – добровільні й організаційно оформлені об'єднання громадян, створені для вираження і задоволення їх інтересів і потреб на засадах самоврядування.

Політичними інститутами є насамперед ті з них, які постійно виконують політичну функцію. Це громадсько-політичні організації – профспілки, об'єднання підприємців, жіночі, молодіжні, ветеранські організації тощо.

Політичний характер громадсько-політичних організацій полягає в тому, що вони постійно взаємодіють з державою і певною мірою впливають на здійснення державної влади, виступаючи як групи тиску.

Важливими політичними інститутами, з допомогою яких громадянське суспільство істотно впливає на державу, є засоби масової інформації. Інститутами громадянського суспільства є тільки недержавні засоби масової інформації. Політичними інститутами вони виступають тоді, коли взаємодіють із політичною владою, державою.

Отже, Україна поступово і дуже повільно робить певні кроки на зустріч власному громадянському суспільству.

Так, ми маємо на сьогодні і унормовану процедуру громадської експертизи нормативно-правових актів, і електронні петиції, і різноманітні громадські та координаційні ради, і навіть в деяких випадках органи місцевого самоврядування проводять громадські

слухання та замовляють незалежну експертну оцінку надаваних послуг, та все це є лише незначною складовою необхідного нормативно-правового масиву, а його головним недоліком є розрізненість та забюрократизованість процедур, та формальний підхід до їх реалізації.

Разом з тим, без можливості для громадянськості реально впливати на суспільно-політичні процеси, ми не лише не подолаємо корупцію в країні та не досягнемо успіху в адміністративній, освітній, судовій та ін. реформах, ми створюємо підґрунття для насильницьких дій, оскільки населення прагне, щоб їх голос був почутий, а їхні потреби задовольняються.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. С. 141.

2. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2365-III. Редакція від 24.11.2021 р., підстава-1150-IX // URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text> (дата звернення: 18.04.2022)

3. Авер'янов В. Б. Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / Авер'янов В. Б., Боярцева М. А., Кресіна І. А. та ін. / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. К. : Науково-виробниче підприємство «Вид-во «Наукова думка» НАН України», 2007. 357 с.

СЕКЦІЯ 3

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Марущак В. П.

професор, зав. кафедри державознавства, права та європейської інтеграції

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

УПРАВЛІННЯ В СТАНОВЛЕННІ ТА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Розвиток і удосконалення управління тісно пов'язано з виникненням держави, яке розглядається з позиції примату економіки в розвитку людського суспільства. Безумовно, економіка відіграла важливу роль у виникненні держави, але вона не могла бути єдиною передумовою її виникнення. Поява того або іншого явища переважно, - це синтез елементів, що при взаємодії утворюють якісно нове явище.

Представляється, що основними факторами, що призвели до виникнення держави були:

- економіка;
- політика;
- управління;
- релігія.

Найбільш суттєвими з них були економіка і управління.

Економіка пройшла певний історичний період розвитку до того, як стала одним з основних факторів виникнення держави. Економічна система первісної людини була примітивною, яка спиралась на використанні камінних (кісних) знарядь праці та охоти. Ці знаряддя забезпечували отримання засобів існування на рівні біологічного виживання. За таких умов існувала біологічна нестабільність виживання племені.

Перехід до металевих знарядь праці суттєво змінює ситуацію в житті людини та племені. Докорінно змінюється економічна система, оскільки металеві знаряддя стали більш ефективними, вони надають можливості добувати значно більше їжі, зменшують пряму залежність людини від природи, а головне, створюють додатковий продукт. В даному випадку мова йде про ту частину створеного продукту племені, що перевищує рівень біологічного виживання людини. Можливо, що цей продукт спершу розподілявся повністю між членами племені, що призвело до покращення якості життя та росту чисельності племені. Можливо й те, що частина додаткового продукту, який мав властивості зберігатися тривалий час, резервувався племенем на випадок складних обставин.

Разом з тим, резервна частина продукту охоронялась та розподілялась вождями племені. Оскільки вожді користувались довірою інших, в них з'являлася можливість вільного доступу до резерву та можливість частину цього резерву присвоювати. Іншими словами, відбувалося присвоєння частини додаткового продукту, що, в свою чергу, призводить до майновій нерівності, що поступово посилюється з часом. Для того, щоб легалізувати своє становище вождям необхідна організація, яка б підтримала уставлені економічні відносини. Такою організацією становиться держава.

Управління відіграє не менш важливу роль у становленні держави, ніж економіка, яка сама по собі без управління не може бути причиною виникнення держави. Управління властиво істотам. Ходьба людини не є безглуздою, вона спрямована на досягнення будь-якої цілі. Несвідоме управляється свідомим. Людина, яка вперше взяла в руки скрипку може відтворити тільки какофонію. Грати на скрипці людина зможе тільки тоді, коли навчиться «управляти» скрипкою. Але це управління особисте по відношенню до самої людини. Важливість цього моменту в тому, що він говорить про об'єктивний характер управління, яке спочатку властиво для людини.

В умовах людського суспільства, яким є плем'я, управління спочатку заявляє про себе. Як вже зазначалось, спершу людське суспільство знаходилося на межі біологічного виживання, що зв'язано з обмеженими можливостями добування їжі. В цих умовах відбувається раціоналізація системи, пов'язана з її внутрішньою структуризацією, що дозволяє системі вижити. Головним елементом цієї системи стали вожді та старійшини, досвід яких збільшував шанси вижити. Разом з тим, цей інститут не надавав ніяких переваг чи привілеїв перед іншими. Така ситуація могла бути безкінечно тривалою, якби економічний та управлінський фактори не взаємодіяли один з іншим.

Розподіл додаткового продукту і його зберігання покладалося на вождів та старійшин. Їх соціальний статус надавав можливість доступу до матеріальних благ. Статус вождя став вигідним, щоб його зберігати. Тому не випадково статус вождя починає досліджуватися, поступово перетворюючись на інститут монархії. Управляюча каста племені

зацікавлена у збереженні свого статусу серед членів суспільства, що може бути забезпечено за рахунок такого інституту, яким є держава.

Наступним фактором, який сприяв виникненню держави є політика. Майнова і соціальна нерівність, яка виникла на ґрунті розвитку економічних процесів і системи управління, яка склалась, призвело до створенню соціальних груп. Ці соціальні групи формували своє відношення до змін, що відбувалися, у формі політичних вимог, виходячи із звичаїв, що склалися, моралі, поняття справедливості та інших атрибутів суспільного життя. Ці політичні погляди на суспільне життя не співпадали в різних групах людського суспільства і пріоритет політичної будови суспільства потребував створення такої політичної організації, яка домінувала б над суспільством, закріплюючи суспільні відносини, що фактично вже склалися. Такою організацією є держава. Тому не випадково у більшості визначень держави вона кваліфікується як політична організація.

Важливим фактором виникнення держави є релігія. Історія свідчить, що життя людського суспільства пов'язано з віруваннями. Природно, що існувала каста осіб, яка обслуговувала їх. Вірування були пов'язані з приношенням богам, які накопичувались у служителів культу. Це вело до того, що служителі культу ставали майново сильними і їх інтереси співпадали з інтересами управляючої касты, що було підґрунтям їх союзу.

Союз управляючої касты і релігійної призвело до того, що остання визначила верховну владу вождя як владу, що дана богом. Відбувається злиття влади вождів та представників культу, що пізніше проявляється у злитті держави і релігії. У зв'язку з цим, релігія становиться частиною держави і впливає на функціонування держави. Яскравим прикладом такого злиття є історія Древнього Єгипту.

Управління, як передумова виникнення держави, стало її невід'ємною частиною і однією з її первинних ознак. Разом з тим, управління має свою історію і логіку розвитку. До загальновизнаних основним ознакам держави відноситься публічна влада. Саме через цю ознаку проявляється і реалізується державне управління. І це не випадково. Через публічну владу здійснюється становлення

організаційної структури держави, її зв'язок з населенням, управління справами держави. Оточенням держави є адміністративно-політична, соціально-гуманітарна і економічна сфери. Державі найбільш іманентна адміністративно-політична сфера, у якій вона має найбільші можливості свого проявлення і в діяльності держави віддзеркалюється у вигляді публічної влади. Внаслідок цього державне управління розвивається найбільш інтенсивно й об'ємно в цій сфері. Завершенням розвитку державного управління можна вважати розмежування формування сучасних держав на основі конвергенції держави у соціальну і економічну сфери, що виражається у формуванні правової соціальної держави.

Ніколіна І. І.

кандидат наук з державного управління
доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету
(м. Вінниця, Україна)

ДЕМОКРАТИЧНЕ ВРЯДУВАННЯ – ДЕТЕРМІНАНТА ЗМІНИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Первинною основою парадигми сучасного публічного управління та адміністрування є людиноцентризм як принцип і пріоритет керівної діяльності органів публічної влади.

Категорія гуманізму є багатовимірною та поліфункціональною. Н. Г. Єршова зазначає, що вона становить собою водночас і ціль, і спосіб, і умову та результат існування світу людського буття. Дослідниця наголошує, що гуманістичний підхід у сфері публічного управління забезпечує впровадження в практику врядування ідеї гуманізації всієї соціальної системи, всіх сфер зв'язків і взаємодій учасників політичного процесу [3].

В свою чергу, О. Я. Красівський та П. М. Петровський констатують, що необхідним завданням суб'єктів обґрунтування і здійснення реформ в публічно-управлінській сфері є дотримання

парадигмальної єдності в діяльності всіх учасників демократичного врядування [5].

Сучасний концепт публічного адміністрування на місцевому рівні характеризується дуалістичним поєднанням стратегічно-управлінської та сервісної природи реалізації публічної влади на місцях. Орієнтиром для розв'язання питань місцевого значення слугує олюднення субординаційних ієрархічних відносин задля надання можливості територіальній громаді інституціалізувати місцеву економіку та розв'язувати локальні проблеми самостійно, в ефективних формах і задля потреб індивідуалізованих її представників.

Наразі Україна на шляху до застосування принципів демократичного врядування в сфері публічного управління і адміністрування та у розробці й реалізації власної моделі децентралізації влади. На основі вивчення та аналізу світових моделей процесу реформування місцевого самоврядування та врахування історичного досвіду територіальної організації влади в Україні можна досягти надання якісних та доступних публічних послуг.

Розбудова демократичного врядування на місцевому рівні через творення місцевої політики в умовах процесів децентралізації й субсидіарності є важливою як для розбудови загальнодержавної демократії, так і для удосконалення політико-управлінських процесів.

Модерна зміна парадигмальних установок у системі публічного управління пов'язана з становленням «врядування», яке в характеризується на протигагу управлінню наступними ознаками:

- розширений суб'єктний склад за рахунок громадян як активних учасників, неформальних, громадських та бізнес-структур як повноцінних агентів;

- транспарентність як ключова функція публічного управління;

- багаторівневе управління, наявність самокерованих мереж;

- продукування спільних інтересів;

- мораль, вірування, національна ідентичність виступають конструктором у логіці взаємодії [2].

У поліваріантній концептуалізації демократичного врядування можна виокремити декілька ключових підходів: демократичне

врядування як належне (добре) демократичне врядування (англ. good governance); демократичне врядування як багаторівневе врядування, демократичне врядування як цифрове врядування.

К. Козлов зазначає, що політична модернізація відбувається в нерозривній єдності з еволюцією концепцій управління: у різні періоди в основу політичної модернізації покладалися принципи тієї концепції публічної політики, яка була найпрогресивнішою [4].

Зауважимо, що публічне управління сьогодні можна представити, з одного боку, у вигляді процесу взаємодії органів влади і суспільства, результатом якого є прийняття важливих для держави (регіону, громади) рішень, з іншого – як відкрито публічну сферу суспільних інтересів, в якій всі суспільні інститути, громадяни можуть бути не тільки в ролі об'єктів управління, а й виступати суб'єктами, автономними одиницями у відносинах з органами влади і управління. Тому погоджуємось з Бережним В. О., що сучасне публічне управління – це управління суспільством разом з суспільством [1].

Демократичне врядування доречно розглядати через різні концепції. Найбільш розповсюджені концепції управління в державному секторі, які в процесі розвитку суспільства поступово змінювали одна одну: класична модель управління (Old Public Management); новий публічний менеджмент (New Public Management); належне врядування (Good Governance).

Демократичне врядування – це набір національно усталених принципів, стандартів і практик, що сприяють ефективному публічному управлінню та адмініструванню, дотриманню демократії і сталому розвитку територій через нормативно врегульовану процедуру партнерської взаємодії органів місцевої влади з приватним сектором на основі рівності, взаємної відповідальності за прийняті рішення та результати їх упровадження.

Формування демократичного врядування на місцевому рівні полягає у необхідності створення такої системи управління, яка б сприяла та підтримувала людський потенціал громади. Тобто, суть демократичного потенціалу зводиться до сприяння розвитку правової, соціальної, ініціативної культури громадськості.

Простежується детермінований зв'язок між успіхами в впровадженні принципів демократичного врядування та рівнем розвитку й потенціалом громади, її спроможністю. Для вдосконалення демократичного врядування в територіальних громадах доцільно поширювати передові практики та інструменти розбудови місцевої демократії в Україні, використовувати можливості міжнародної грантової взаємодії. Також варто інвестувати в цифрову трансформацію та цифрову грамотність населення, це забезпечить впровадження та якісне застосування принципів демократичного врядування задля подальшого успіху громад в розбудові локальної демократії [6].

Отже, розглянувши окремі аспекти застосування демократичного врядування у сфері публічного управління та адміністрування, можемо виділити дану концепцію як перспективний напрям адміністрування для здійснення ефективної публічної діяльності. Необхідним для цього є дотримання принципів належного врядування та побудова міцного та збалансованого взаємозв'язку «людина-суспільство-держава» на засадах багаторівневого управління.

Список використаних джерел:

1. Бережний В. О. Сучасні концепції публічного управління. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. № 2. С. 31-38.
2. Делія О. В. Governance як концептуальний підхід до розуміння публічного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 7. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=869>
3. Єршова Н. Г. Категоріально-понятійна основа гуманістичного підходу у сфері публічного управління. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2021. № 1 (71). С. 13-20.
4. Козлов К. І. Політична модернізація: імплементація принципів Good governance. *Теорія та практика публічного управління*. 2010. Вип.4. С. 135-140
5. Красівський О. Я., Петровський П. М. Теоретико-методологічне обґрунтування реформ у публічно-управлінській сфері. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. № 1(59). С. 17-24.

6. Nikolina I. I. Democratic governance: local development. Humanization concept of public administration: theoretical and methodological fundamentals : Scientific monograph. Riga. LaPra : «Baltija Publishing». 2022. Pp. 157-194.

Ровинська К. І.

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри державознавства, права та європейської інтеграції
ІСНУ Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

**СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ГАРАНТУВАННЯ ДЕРЖАВОЮ ПРАВА
НА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ В УКРАЇНІ**

Стаття 49 Конституції України зазначає, що кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу й медичне страхування. Зміст цього права розкривається в статті 284 Цивільного кодексу України [1] і включає право на надання кваліфікованої медичної допомоги, право на вибір лікаря та його заміну, на вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій, а також право відмовитися від лікування.

Трансформація системи охорони здоров'я розпочалася саме з первинної ланки. «Первинка» першою перейшла на нову систему фінансування за принципом «гроші йдуть за пацієнтом». Переваги нової системи вже буквально за кілька місяців відчули як пацієнти, так і лікарі.

Пацієнти отримали можливість обрати свого лікаря, незалежно від місця реєстрації чи прописки, та додаткові сервіси у медичних закладах. Медичні заклади отримали більше коштів, які було спрямовано на підвищення зарплат лікарям, покращення умов для обслуговування пацієнтів.

На сьогодні своїх лікарів обрали понад 30 млн українців. Первинну допомогу українцям надають понад 23 000 лікарів. Такі медичні послуги підкріплюються прийнятою 29 грудня 2021 року Кабінетом Міністрів України постановою №1440 «Деякі питання реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування

населення у 2022 році», якою затверджено Порядок реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2022 році, який діє з 01 січня 2022 року.

Вказаний Порядок визначає особливості реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2022 році і його дія поширюється на всі заклади охорони здоров'я незалежно від форми власності та фізичних осіб – підприємців, які отримали ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики та уклали договір про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій із Національною службою здоров'я України (НСЗУ), а також на суб'єктів господарювання, які провадять господарську діяльність на підставі ліцензії на провадження господарської діяльності з роздрібною торгівлю лікарськими засобами, які уклали договір про реімбурсацію із НСЗУ.

Відповідно до Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19.10.2017 р. програма державних гарантій медичного обслуговування населення (програма медичних гарантій) – програма, що визначає перелік та обсяг медичних послуг (включаючи медичні вироби) та лікарських засобів, повну оплату надання яких пацієнтам держава гарантує за рахунок коштів Державного бюджету України згідно з тарифом, для профілактики, діагностики, лікування та реабілітації у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами.

Програмою медичних гарантій визначаються перелік та обсяг медичних послуг та лікарських засобів, оплата яких гарантується за рахунок коштів Державного бюджету України.

У межах програми медичних гарантій держава гарантує громадянам, іноземцям, особам без громадянства, які постійно проживають на території України, та особам, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, повну оплату за рахунок коштів Державного бюджету України необхідних їм медичних послуг та лікарських засобів, пов'язаних з наданням: екстреної медичної допомоги; первинної медичної допомоги; вторинної

(спеціалізованої) медичної допомоги; третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги; паліативної медичної допомоги; реабілітації у сфері охорони здоров'я; медичної допомоги дітям до 16 років; медичної допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами.

Іноземцям та особам без громадянства, які тимчасово перебувають на території України, у межах програми медичних гарантій держава забезпечує оплату необхідних медичних послуг та лікарських засобів, пов'язаних з наданням екстреної медичної допомоги. Такі особи зобов'язані компенсувати державі повну вартість наданих медичних послуг та лікарських засобів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами чи законами України.

Перші очікування пацієнтів були пов'язані із доступністю звернення до сімейного лікаря. Вважаємо, що організація належного рівня сервісу в центрі ПМД на даний час досить потужно протидіятиме відтоку пацієнтів до конкурентів. Власне найперша й найголовніша клієнтська потреба, - організація доступу пацієнта до лікаря, шляхом створення можливості запису в різний спосіб (з дому по телефону, за допомогою інтернет-пристрою, через ресепшюніста тощо) була реалізована. Реалізація можлива через запровадження надавачем ПМД медичної інформаційної системи (МІС) [2], яка виступає в якості зв'язку між лікарем, пацієнтом та НСЗУ через центральний компонент «Електронне здоров'я» (E-Health), формуючи єдиний медичний інформаційний простір. Інша, не менш важлива потреба, полягає у можливості отримання ПМД у вихідні та святкові дні. Можливості реалізації прописані у наказі МОЗ України від 19.03.2018 р. № 504 «Про затвердження Порядку надання ПМД»: «...надавач ПМД може самостійно або спільно з іншим (іншими) надавачами ПМД утворити черговий кабінет ПМД для обслуговування населення поза годинами прийому пацієнтів лікарями (командами) з надання ПМД, а також надання ПМД у вихідні, святкові та неробочі дні» [3].

Разом з цим, враховуючи можливість електронного контакту із пацієнтом, пропонуємо запроваджувати в центрі ПМД перманентне опитування пацієнтів для отримання зворотнього зв'язку шляхом

Інтернет-опитування через власний сайт закладу за допомогою Google Forms. Так ми дізнаємось думку людей молодого віку; активним шляхом за допомогою інтерв'юєрів в закладі; пасивним шляхом через стаціонарну скриньку, яка знаходиться в холі Центру.

Сам факт можливості застосування таких технологій засвідчує можливість зміни усталеної форми спілкування лікар - пацієнт «очі в очі» як виключної форми комунікації. Можливості сучасних технологій (мобільний зв'язок, Інтернет) дозволяють значно розширити існуючі форми взаємодії і таким чином збільшити доступність медичної допомоги на рівні ПМД.

Зменшення часу очікування перед кабінетом лікаря і зручний для пацієнта час прийому залежать, в першу чергу, від загального навантаження на конкретного лікаря - чим більше кількість приписаного населення, тим важче вирішити означені проблеми. Персоналізація медичної допомоги, встановлення тривалих стосунків лікар-пацієнт, впровадження телефонних консультацій дозволяють лікарю більш ефективно управляти потоками пацієнтів.

Разом з тим, залишається у віддалених кутках держави проблема низького рівня комп'ютеризації первинної ланки в Україні. Інформаційна безперервність забезпечує накопичення інформації про конкретного пацієнта, а також можливість передачі такої інформації при потребі. Однак організація інформаційної безперервності на паперових носіях є громіздкою і малоефективною.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року №2505-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2003. №40. Ст. 356.

2. Деякі питання електронної системи охорони здоров'я. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2018 р. № 411. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/411-2018-%D0%BF>

3. Про затвердження Порядку надання ПМД. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19.03.2018 № 504, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 21 березня 2018 р. за № 348/31800. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0348-18>

Усенко І. О.

Навчально-науковий інститут публічної служби та управління
Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ В РИБАЛЬСТВІ ТА АКВАКУЛЬТУРІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ПРИКЛАД ДЛЯ УКРАЇНИ

В країнах Європейського Союзу зараз особливо занепокоєні проблемами рибальства. Європейська Комісія запропонувала законодавчу поправку до Європейського фонду морського та рибного господарства на 2014–2020 роки (EMFF), яка дозволить вжити додаткових кризових заходів для підтримки секторів рибальства та аквакультури Європейського Союзу у контексті вторгнення Росії в Україну. Це доповнює перший пакет кризових заходів, прийнятий в рамках Європейського фонду морського, рибного господарства та аквакультури (EMFAF) 25 березня. Він включає фінансову компенсацію додаткових витрат, втраченого доходу та зберігання продукції, а також за тимчасове припинення рибної діяльності там, де вона зараз є небезпечною.

Так, комісар з питань навколишнього середовища, океанів і рибальства відділу Морської справи та рибальства Європейської Комісії, сказав, що сектор рибальства та аквакультури сильно постраждали від війни в Україні. Є доступні фінансові ресурси в рамках EMFF. Цією пропозицією ми надаємо можливість державам-членам перерозподілити їх на конкретні заходи, що пом'якшують соціально-економічний вплив кризи.

В Європейському Союзі будуть використані кошти, що залишилися з 2014–2020 років, на підтримку кризи.

Військова агресія Росії проти України підвищила ціни на енергоносії та сировину, створюючи дуже високі додаткові операційні витрати та знижуючи норми прибутку в секторах рибальства, аквакультури та переробки морепродуктів. Війна також призвела до запобіжного припинення рибальства в окремих районах. Після того, як

пропозиція буде прийнята, держави-члени матимуть можливість швидко надати фінансову підтримку для додаткових витрат та економічних втрат, спричинених кризою, зокрема [3].

Що стосується України, то ми маємо чимало проблем у сфері аквакультури, з якими потрібно зіштовхнутися особі, яка хоче починати та розвивати свій аквакультурний бізнес [1].

За даними Державного агентства меліорації та рибного господарства України тенденція поступового зменшення вирощування риби в умовах аквакультури спостерігалася протягом таких років: 2018 рік – 20193 тонн, 2019 рік – 18603,7 тонн, 2020 рік – 18567,8 тонн. Скорочення виробництва риби в аквакультурі було наслідком різних факторів, в тому числі політичних, економічних процесів у країні, а також інших викликів, наприклад, змін клімату. Кліматичні зміни зумовлюють зростання температури води та повітря, зменшення обсягів поверхневих вод, збільшення кількості аномальних погодних явищ, зміни екосистем водних об'єктів тощо [2].

Вважаємо, що досвід Європейського Союзу для подолання кризи в сфері рибальства та аквакультури неабияк важливий для України.

Список використаних джерел:

1. Артем Ріпенко: українська аквакультура має бути в тренді світових процесів. Офіційний сайт Державного агентства меліорації та рибного господарства України. URL:

https://kv.darg.gov.ua/index.php?lang_id=1&content_id=2676&lp=12

2. Публічний звіт Голови Державного агентства меліорації та рибного господарства України Артема Ріпенка за 2021 рік. Офіційний сайт Державного агентства меліорації та рибного господарства України. URL:

https://darg.gov.ua/publicnij_zvit_golovi_0_0_0_11806_1.html

3. Fisheries: Commission proposes second package of crisis measures to support fishery and aquaculture sectors. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_2408

СЕКЦІЯ 4

СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Букач В. М.

кандидат історичних наук, приват-професор кафедри всесвітньої історії
і методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса, Україна)

КУЛЬТУРНИЙ ФАКТОР В МІЖЕТНІЧНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ СПІЛКУВАННІ

Особливість соціокультурної ситуації в сучасному глобалізованому світі полягає в розширенні взаємозв'язків та взаємозалежності різних країн, народів та їх культур. В будь-якій частині нашої планети етнічні спільноти відчують на собі вплив як з боку культур інших народів, так і з боку більш поширеного соціокультурного середовища, які існують в окремих регіонах та у світі в цілому. Цей вплив відбувається внаслідок зростання культурних обмінів, безпосередніх контактів між державними інституціями, соціальними групами, суспільними рухами, окремими індивідами. Культурна різноманітність сучасного людства зростає, але при цьому більшість народів намагаються зберігати та розвивати свою цілісність та культурну самобутність. Тенденції до збереження культурної самобутності свідчать, що не зважаючи на більш широку політичну, економічну, наукову, освітньо-культурну інтеграцію, людство не втрачає свого різноманіття. Розширення взаємодії культур і народів актуалізує питання про культуру міжетнічного спілкування. Ефективна міжетнічна взаємодія сприяє успішній етнокультурній адаптації особистості, яка передбачає досягнення соціальної та психологічної інтеграції з іншою культурою без втрати багатств власної.

Вивчення особливостей культури міжетнічного спілкування є вкрай важливим для поліетнічних, полікультурних країн, до яких відноситься Україна. Ретельне дослідження проблем міжетнічного

спілкування, уважний аналіз особливостей цього процесу сприятиме випрацюваною перспективною дієвою загальнодержавною національною політикою і як наслідок, подальшому зміцненню українського суспільства. При цьому слід пам'ятати про роль окремої особистості в розвитку суспільства, тому що культура міжетнічного спілкування як система суспільних відносин є результатом діяльності конкретних людей, які керуються певними ідеями, власним баченням перспектив розвитку суспільства і розуміння необхідно для цього розвитку, що може значно впливати на формування міжетнічних і, в свою чергу, міжнародних відносин. Важливо це враховувати в умовах сучасного світу, коли відбувається інтеграція окремих етнічних культур в загальну світову культуру під впливом глобалізації: розширення міжнародних культурних контактів, запозичення та взаємодоповнення культурних цінностей. При цьому актуальними є збереження самобутності кожної етнічної культури, мінімізація негативного стороннього впливу в культурному протистоянні суспільств, що є одним із проявів процесу глобалізації [1].

В подальшому розвитку та зміцненню українського суспільства визначальну роль відіграватимуть фактор мультикультуралізму та ідеї культурного плюралізму, що мають сприяти гармонійній взаємодії етнічних та культурних груп, об'єднаних спільними політичними, економічними, гуманітарними цілями, для чого освітньо-культурна політика суспільства повинна бути націлена на виховання культурно-етнічної толерантності, збереження культурного різноманіття. Це в свою чергу надаватиме імпульс подальшому розвитку міжнародного культурного спілкування, протидії негативним зовнішнім впливам, а головне – подальшому посиленню культурного взаємозбагачення в середині українського суспільства.

Культурне спілкування повинно бути націлене на зміцнення міжнародних зв'язків, міжетнічну взаємодію в подальшому розвитку українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Парфенюк І. М. Культурна глобалізація як феномен доби. *Актуальна питання культурології: альманах наукового товариства*

«Афіна» кафедри культурології: у 2-х т. Вип. 10. За ред. проф. В. Г. Виткалова. Т. 1. Рівне: РДГУ, 2010. С. 21–24.

Воробйова Г. В.

кандидат іст. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

Габува В. А.

здобувач вищої освіти
Південно-український педагогічний університет імені К. Д.
Ушинського (м. Одеса, Україна)

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЧЕРЛІДЕНГУ В УКРАЇНІ

Питання правовідносин фізичної культури і спорту в Україні регулюють Конституція України 1996/2020 рр., Закон України «Про фізичну культуру і спорт» 1994/2021 рр., відповідні міжнародні договори України та інші нормативно-правові акти у цьому напрямі. Права громадян у сфері фізичної культури і спорту визначають загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності. Згідно положень Конституції України громадяни України мають право займатися фізичною культурою і спортом незалежно від ознак раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак. Це право забезпечується шляхом: вільного вибору видів спорту та фізкультурно-спортивних послуг; об'єднання громадян у фізкультурно-спортивної спрямованості; здобуття спеціальної освіти та здійснення професійної діяльності [2; ст. 24, 36, 41, 49, 54].

Відповідно Закону України «Про фізичну культуру і спорт» видом спорту є змагальна діяльність у спорті, що здійснюється з дотриманням визначених правил. Види спорту поділяються на групи: олімпійські види спорту - види спорту, включені до програми Олімпійських ігор; неолімпійські види спорту - види спорту, не включені до програми Олімпійських ігор; види спорту осіб з інвалідністю - види спорту, включені до програм Паралімпійських і Дефлімпійських ігор, та види

спорту, не включені до програм Паралімпійських і Дефлімпійських ігор, у яких беруть участь особи з інвалідністю; громадське об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості - об'єднання громадян, яке створюється з метою задоволення потреб його членів у сфері фізичної культури і спорту; масовий спорт (спорт для всіх) - діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей під час їх дозвілля для зміцнення здоров'я [1; ст.1, 23, 47].

У листопаді 2004 р. законодавством України, на засадах добровільного членства, що об'єднує осіб, які прагнуть сприяти розвитку та популяризації спорту, була зареєстрована Всеукраїнська Федерація черліденгу в Україні, та в лютому 2005 р. Наказом Держкомспорту України черліденгу було надано статус виду спорту, офіційно визнаного в Україні. З 2005 р. в Україні щорічно проводяться чемпіонат і Кубок України з черліденгу (чір - Cheer – дивіз, що передає інформацію, яка спрямована на досягнення вербальної взаємодії з глядачами).

У січні 2008 року на конгресі в американському Буена-Вісті Всеукраїнська федерація черліденгу першою серед усіх європейських федерацій стала членом Міжнародного черліденгового союзу. Федерація є повноправним членом International Association of Majorette-Sport (IAM) [5], збірна України стала першою серед усіх європейських команд чемпіоном світу [3].

В світі черліденг зародився в США в 1870-і роки і набув найширшого поширення до середини ХХ століття. Джерелом зародження черлідерства можна назвати олімпійські ігри Стародавньої Греції, де було прийнято бадьорими криками підтримувати бігунів. Сьогодні черліденг в основному асоціюється з жіночністю, однак першими вболівальниками були чоловіки. Черліденг був пов'язаний з появою футболу в коледжах та університетських Лігах у Сполучених Штатах у середині 1800-х років, зростання та формалізація черліденгу відбувалися паралельно з футболом. Південь Сполучених Штатів (включаючи Техас) зазвичай вважається серцем сучасного черліденгу. У другій половині ХІХ століття, коли відвідуваність студентських ігор

зростала, були збудовані великі стадіони, а глядачі були віддалені від ігрового поля. Черлідери — або «кричащі лідери», як їх тоді називали, аплодували збоку, щоб підбадьорити глядачів і стати формою стримування натовпу. До 1920-х років черліденг став офіційним позакласним заняттям для хлопчиків у середніх школах, коледжах та громадах по всій країні. Будучи представниками своїх шкіл і співтовариств, черлідери асоціювалися з такими рисами, що формують характер, як дисципліна, співпраця, лідерство і спортивна майстерність. Ця діяльність добре відома у Сполучених Штатах, а також за кордоном, закріпилася у країнах світу. "Батько-засновник" цієї галузі, Лоуренс Херкімер сам був черлідером Південного методистського університету в Далласі. У 1948 році Херкімер заснував Національну асоціацію черлідерів (NSA) зі штаб-квартирою в Далласі, а молодша, але більша Універсальна асоціація черлідерів (UCA) базується в Мемфісі [6].

Жінки почали приєднуватися до команд підтримки у 1920-х та 30-х роках, коли студентський спорт набув поширення. Мобілізація чоловіків студентського віку під час другої світової війни відкрила нові можливості для жінок у черліденгу і зрештою призвела до «фемінізації» черліденгу у 1960-х та 70-х роках, коли частка жінок-черлідерш зросла приблизно до 95 відсотків. Участь жінок змінила характер групи підтримки, наголосивши на фізичну привабливість.

Перший чемпіонат коледжу з черліденгу транслювався по телебаченню в 1978 році, а на початку 1980-х було ще кілька. З того часу кабельні мережі транслювали широкий спектр чемпіонатів підтримки для національної та міжнародної аудиторії, а змагання з підтримки були у центрі уваги голлівудських фільмів, реаліті-шоу та новин.

У 1998 році була заснована Міжнародна федерація черліденгу (IFC) куди згодом, крім країн - членів європейської асоціації, увійшла Японія - країна, де в 2001 році в Токіо відбувся перший чемпіонат світу з черліденгу. Там його навіть вивчають у рамках шкільної програми.

Черліденг в Україні існує з кінця 1990-х років. У 2001 році у Києві засновано танцювальну команду ReDFoxes під керівництвом Олени Рожкової. Серед інших відомих українських черліденг-команд – Mar

Liteam (Київ), Energy Stars (Одеса), Lemberg Angels (Львів). Згідно Закону України "Про фізичну культуру і спорт" був прийнятий Наказ Міністерства молоді і спорту України «Про затвердження Переліку міжнародних спортивних федерацій, членами яких є відповідні всеукраїнські спортивні федерації» (26.02.2015 р. / 2021 р.) відноситься Міжнародний союз черліденгу (розділ II. «Неолімпійські види спорту») [3].

У 2014 році Генеральний секретар Федерації Ганна Андрієнко була визнана найкращим тренером у світі з черліденгу та найкращим тренером України, а також судя міжнародної категорії чемпіонату світу 2022 року. Всеукраїнська федерація черліденгу - член Європейського черліденгового союзу (ECU). На чемпіонаті Європи з 2011 по 2019 рік Україна здобула 44 медалі (15 золотих). На чемпіонаті України 2020 (м. Харків) брали участь 2200 спортсменів із 14 регіонів України. У 2022 р. Вероніка Сагітова багаторазова чемпіонка України та триразова чемпіонка Австралії, виборола золоту медаль в номінації фрістайл-соло на відкритому чемпіонаті Італії, та відбірковому етапі Євроліги сезону 2022-2023 рр. за участю 850 черлідерів Італії, Словенії, Хорватії та України [4].

З кожним роком з'являється все більше команд черліденгу, кожна з яких привносить у свою програму нові рухи, танцювальні схеми, перебудови. Вже більш ніж у 50 країнах світу створено спортивні клуби. Міжнародний олімпійський комітет (МОК) на сесії в Токіо у липні 2021 р. проголосував за визнання шести міжнародних спортивних федерацій: черліденг, самбо, лакрос, айсшток, кіксбоксинг та тайський бокс (муай-тай) видів спорту. Офіційно черліденг, може набути статусу олімпійського виду спорту вже в 2024 році [7].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» 1994/2021 рр. - ст.1, 23, 47. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Конституція України (1996/2020 рр.) - ст.ст. 24, 36, 41, 49, 54 - р. 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

3. Наказ Міністерства молоді і спорту України «Про затвердження Переліку міжнародних спортивних федерацій, членами яких є відповідні всеукраїнські спортивні федерації». 26.02.2015/2021 pp. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0532728-15>

4. Національна Всеукраїнська Федерація Черліденгу. URL: <http://www.cheerleading.com.ua/history.html>

5. International Association of Majorette-Sport (IAM). URL: <http://www.majorette.cc/>

6. Laura Anne Grindstaff. The Editors of Encyclopaedia Britannica. Cheerleading Sports. Лаура Энн Гриндстафф. URL: <https://www.britannica.com/sports/cheerleading#ref317970>

7. Міжнародний олімпійський комітет. URL: <https://olympics.com/ioc>

Гавриленко Нізар Нідалійович

здобувач вищої освіти

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

Кудлай І. В.

Старший викладач кафедри міжнародних відносин та права

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКУ

Сьогодні, українська політична культура переживає «переродження» і тому є ряд причин: військова агресія з боку РФ, глобалізація, підвищення політичної освіти серед громадян і курс на євроінтеграцію. Після Революції гідності та початку збройної агресії Росії стало очевидно, що Україна, а відповідно і її політична культура не може й надалі існувати на пострадянських засадах, і має прогресувати. Разом з обранням нашим політичним курсом шлях до євроінтеграції та євроатлантичного співробітництва, українське суспільство переживає певні трансформаційні процеси. Але чи

достатньо ми змінились, аби стати повноправним учасником європейської сім'ї? Чи можемо ми говорити про позитивні зміни у свідомості наших громадян? Та що думають українці щодо вступу в ЄС? На ці питання я й збираюся відповісти.

Почнемо з того, що за даними соціологічного опитування Рейтинг 91 % респондентів підтримують вступ України до ЄС, що є абсолютним рекордом за всі роки соціологічних досліджень [1]. На мою думку, це свідчить про те, що більшість українців охоче довіряють європейським інституціям, але якщо говорити про довіру громадян до власної влади, до початку повномасштабної війни 24 лютого, українці демонстрували низький рівень довіри. За даними опитування від КМІС [2], українці не дуже довіряли Верховній раді (11 %), Уряду (14 %), також показовим був маленький рівень довіри до українських ЗМІ (32 %), президенту довіряли лише 27 %, очевидно, що під час війни довіра до Президента та Українських ЗМІ виросла, але я залишаю за собою право орієнтуватися на соціологічні дослідження, що були проведені до 24 лютого.

Резюмуючи попередній абзац можна точно сказати, що українці хочуть в ЄС, але українська влада їх не влаштовує, що слугує певним конфліктом в ролевих відношеннях «громадянин – держава». Серед розвинутих країн натомість, традиційно демонструється високий рівень довіри до влади та ЗМІ [3]. Відсутність довіри до влади може стати серйозною перешкодою, на шляху проведення реформ, а відповідно і вступу до ЄС. Якщо українці дійсно хочуть, аби їх країна досягла успіху і була рівною серед рівних, то потрібно вже зараз розв'язувати цю проблему.

Також важливим є розуміння, що Європейська політична культура не являє собою якийсь еталон, і навіть більше, не є якимось унікальним поняттям. Насправді, Європейська політична культура (далі ЄПК) є узагальненим поняттям рис національних політичних культур інших країн, і має певні ознаки, такі як: демократичність, відкритість, трансляція певних ідеалів та очікувань громадян країн ЄС в реальну політичну кон'юнктуру. Якщо порівняти Українську політичну культуру та Європейську, виникає ряд суттєвих відмінностей.

До обрання президентом Володимира Зеленського, серед українців існував стійкий запит на нових політиків, які б могли конкурувати зі старою радянською елітою, яка передалась незалежній Україні «у спадок» [4]. Але за правом вибору, український народ обрав не завжди компетентні нові обличчя, що стало серйозною проблемою. Також зміна президента України ознаменувала добу відбілювання репутації влади, але не завжди позитивно, тому що популізм, який активно використовувався під час передвиборчої компанії навпаки підірвав довіру населення до інституцій.

Не слід також забувати, що для інтеграції в ЄПК потрібно мати стаке та розвинуте громадянське суспільство. Закономірно, що громадянське суспільство для свого розвитку потребує правового режиму, а в Україні з цим є певні проблеми [5]. І хоча ми попереду деяких своїх сусідів, Україні потрібно ще докласти багато зусиль, аби сформувати сильне громадянське суспільство, і стійкі умови для його виникнення, враховуючи що попит до цього є — «Понад 90 % опитаних згодні з тезою, що свобода є однією з головних цінностей для українців» [6]. Не менш важливим в становленні України як європейської держави має стати трансформації постколоніального менталітету у мислення європейського громадянина.

На мою думку, Українська політична культура ще не досягла того рівня, що наявний у європейських держав, українські цінності знаходяться поряд з цінностями європейців, де право на життя та політичні свободи є невід'ємними у розумінні себе як громадянина, але реальний стан української політики ще не дозволяє говорити про європейськість. Але, це не означає що Україна має відмовлятися від вступу в ЄС, чи чекати коли українська політична свідомість «дозріє», вступ в ЄС навпаки допоможе розвинути нашу національну політичну культуру у контексті ЄПК. Євроінтеграція відкриває для України перспективи вирости з колоніального і радянського минулого, і хоча війна несе суто негативний характер, вона як ніколи актуалізувала розуміння українців у політичній площині цього світу.

Список використаних джерел:

1. Рейтинг: сьоме загальнонаціональне опитування: Україна в умовах війни (30-31 березня 2022 р.) // URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/sedmoy_obschenacionalnyu_opros_ukraina_v_usloviyah_voyny_30-31_marta_2022.html
2. КМІС: динаміка довіри соціальним інституціям протягом 2020-2021 років: результати телефонного опитування // URL: https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1093&page=2&t=13#_ftn1
3. UN: Trust in public institutions: Trends and implications for economic security // URL: <https://www.un.org/development/desa/dspd/2021/07/trust-public-institutions/>
4. Serving the People: Will Ukraine's Political Culture Change? HURI Experts Weigh In // URL: <https://huri.harvard.edu/serving-people-will-ukraine%E2%80%99s-political-culture-change-huri-experts-weigh>
5. WJP Rule of Law Index: Ukraine // URL: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2020/Ukraine/>
6. Рейтинг: одинадцяте загальнонаціональне опитування: особиста свобода, безпека та питання зброї. // url: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/odinnadcatyy_obschenacionalnyu_opros_lichnaya_svoboda_bezopasnost_i_voprosy_oruzhiya.html

Заверющенко О. Л.

к. філол. н., доцент кафедри документознавства та української мови
Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
(м. Харків, Україна)

МОВНІ КЛІШЕ В ТЕКСТАХ УКРАЇНОМОВНИХ ТА АНГЛОМОВНИХ ДІЛОВИХ ЛИСТІВ

Документ як основний вид офіційно-ділового стилю має свої релевантні ознаки, до яких відносять нейтральний тон викладу подій, відсутність експресивної лексики, наявність реквізитів, поділ тексту на частини, уживання канцелярської лексики.

Беззаперечно, доцільним є використання мовних кліше (канцеляритів, штампів) в текстах ділових паперів, зокрема листів. Такі утворення можна кваліфікувати як фразеологізовані словосполучення, що є поєднанням слів з цілісним змістом, який виникає шляхом послаблення прямих лексичних значень і синтаксичних відношень їхніх компонентів. Найчастіше мовні кліше утворюють на основі лексики ділових документів.

Такі дослідники, а також укладачі українсько-російських та російсько-українських словників, довідників усталених виразів української мови, як І. Вирган та М. Пилинська, С. Головащук, В. Калашник та Ж. Колоїз, В. Ужченко та ін., під сталими виразами розуміють стилістично нейтральні лексичні одиниці, які представляють собою означуване з означенням, дієслово з додатком, вставні словосполучення, постійні порівняльні звороти, широковідомі складені терміни, прийменникові конструкції, фраземи та фразеологічні одиниці, структурно тотожні з нефразеологізованими словосполученнями та простими реченнями, синтаксичні паралелі. Так, наприклад, у текстах україномовної ділової кореспонденції широкого розголосу набули фразеологізовані сполуки типу *змушені попередити Вас; відповісти якомога швидше; надати взаємну послугу*. Серед них є такі, що вживають в певних видах листів: *просимо врахувати* (рекомендаційний лист), *доводимо до вашого відома* (лист-відповідь), *будемо [вельми] вдячні* (лист-запит, лист-прохання, лист-претензія), *маємо повідомити* (лист-повідомлення) та ін. Англomовні листи містять аналогічні до українських мовних кліше так звані *idioms, colloquial English* на зразок *As long as / provided that these recommendations are taken into consideration,...* (За умови, що ці рекомендації враховано...). Уживати канцелярити прийнято як в англomовній, так і в україномовній діловій практиці: *I was concerned to learn about your dissatisfaction with...* (Я був стурбований Вашим незадоволенням щодо...); *I apologise again for any inconvenience caused by...* (Я прошу вибачення ще раз за незручності, заподіяні...) тощо.

Особливу увагу слід звернути на активне застосування канцелярської лексики та фразеологізованих сполук під час написання

тексту ділових листів. Початок тексту ділового листа є стандартизованим в обох традиціях, як в українській, так і британській. У вітчизняному варіанті текст офіційного листа починають з кліше «прошу плюс інфінітив». Зокрема, у листі-проханні обирають такий початок тексту: *просимо надіслати, просимо Вас надати, просимо [письмово] повідомити, просимо Вас надати інформацію, просимо Вас забронювати, просимо Вас зачекати, звертаємося до Вас із проханням, просимо Вас відповісти*. Лист-претензія вимагає такого початку: *просимо негайно оплатити рахунок, просимо негайно здійснити постачання*. Такі утворення виконують комунікативну функцію.

Текст англomовного листа-заявки щодо претендування на посаду (letter of application for a job) починають типовою фразою *I am writing to apply for the position of...* (*Я пишу, щоб подати заявку на обіймання посади...*). Це речення-кліше має варіант *I am writing to apply for the job...* (*Я пишу, щоб подати заявку на роботу...*). Стандартизований початок має також текст листа-скарги (letter of complaint): *I am writing to complain about...* (*Я пишу, щоб поскаржитися на...*). Текст листа-вибачення у відповідь на скаргу (letter of apologise) великобританська традиція рекомендує починати з *I am writing on behalf of... in relation to...* (*Я пишу від імені... щодо...*).

У кінцевій частині ділового листа трафаретними є фрази типу *I look forward to hearing from you...* (*Я чекаю з нетерпінням почути від Вас...*), *I look forward to receiving your reply at your earliest convenience.* (*Я чекаю з нетерпінням на Вашу відповідь якнайшвидше*).

Отже, стандартизовані сполуки, які часто називають фразеологізованими складниками текстів офіційно-ділового стилю, надають україномовним та англomовним листам стандартизованості, уніфікованості, точності, однозначності, однотипності, офіційного характеру, прискорюють процес виготовлення документів, полегшують сприйняття їхніх текстів.

Ігнатова Л. М.

асистент, Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»
(м. Харків, Україна)

МОВА ЯК ІДЕНТИФІКАТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ СУТНОСТІ

Мова і нація - це невід'ємна цілісність. Мова творить націю, і навпаки: нація творить та плекає мову. Лише громадяни, яких об'єднує мова, зможуть побудувати культурно-освічену, духовну, цивілізовану та демократичну державу.

Іноді ми забуваємо, наскільки мова є важливою ознакою нації. Це те єдине, що дає нам надію стати насправді цивілізованою європейською нацією. Вивчаючи історію, ми можемо спостерігати скільки бід та страждань доводилось терпіти нашим предкам через те, що вони просто не бажали бути підлеглими іншої нації, ворожої.

Нашу мову обмежували, забороняли та викорінювали впродовж останніх трьох століть - циркулярами, указами, заборонами, законами, покараннями тощо. Слід зауважити, що саме мова дала нам поштовх до самостійності. Україномовна еліта завжди потерпала від репресій, особливо у ХХ столітті. І навіть на сьогодні загроза існування української мови існує попри те, що ми незалежні.

Політики та державні діячі давно збагнули, що слово – могутня зброя, здатна як завдати великої шкоди, так і окрилити, дати сили. Згадуються слова Лесі Українки:

Слово, моя ти єдина зброе,
Ми не повинні загинуть обоє!..

Ось чому в Україні довгі роки й царським, і комуністичним режимами нав'язувалася думка про те, що рідна мова – то, на фоні «великого и могучего русского языка», явище зовсім непотрібне.

Громадяни України повинні систематично працювати над тим, щоб наша мова не просто існувала як багатство суспільства, а щоб до неї створювалося шанобливе ставлення та любов.

На сьогодні українська культура асимілювалась із духовним багатством інших країн. Хтось сприймає це як негативне явище, а хтось

- як позитивне. Уже не буде поняття різниці, якою мовою люди розмовляють на теренах України — українською, російською або польською, бо насамперед повинне бути свідоме ставлення до української мови як національної мови народу. Підтвердженням цього є слова Ліни Костенко “Нації не вмирають не від інфаркту, спочатку їм відбирає мову”, які будуть актуальними в усі часи.

Отже, завжди і повсякчас як український народ, так і наша мова загартовувалися настільки, що знищити це уже нікому не вдасться. Головне, аби українці й далі об’єднувалися задля збереження своїх цінностей. Адже боротьба за рідну мову – найбільшу цінність народу, триває і вона того варта.

Прилуцька А. Є.

канд. філос. наук, проф., завідувачка кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»
(м. Харків, Україна)

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖИ В ПРОСТОРІ РЕКЛАМНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Останні декілька років система вищої освіти функціонувала в умовах реформування та адаптації до ринкових відносин, що потужно впливали на суспільство. Сталася структурна перебудова системи освіти, основними результатами якої стали диверсифікація типів освітніх установ, освітніх програм, становлення і розвиток недержавного сектору у системі освіти, зростання платних освітніх послуг та ін. Перехід до ринкової економіки сприяв розвитку рекламної діяльності в сфері освіти, з допомогою якого освітні установи реагують на зовнішні впливи середовища, адаптують свої внутрішні можливості до вимог суб’єктів ринку. Рекламна діяльність у сфері освіти має як комерційний, так і некомерційний характер і націлений як на створення, успішне просування і реалізацію освітніх

послуг і продуктів, так і на отримання сприятливого соціального ефекту.

Основним пунктом, який, на нашу думку, необхідно першочергово вносити до сучасної рекламної стратегії закладу вищої освіти, є просування у соціальних мережах. Слід вказати, що формати дистанційного отримання інформації, інформаційних послуг набуло особливої актуальності під час епідемії коронавірусу. Заклади вищої освіти змушені перевести студентів на дистанційне навчання та на деякий час припинити проводити очні профорієнтаційні заходи, агітаційні акції, дні відкритих дверей. Відсутність очної комунікації в традиційних формах зумовлює слабку впізнаваність ЗВО у потенційних студентів. Саме тому університетам так важливо оперативно адаптуватися до зовнішніх обставин і переходити на нові платформи інформування та просування освітніх послуг.

Потенційні абітурієнти, студенти та їхні батьки є активними користувачами соціальних мереж, тому, не враховуючи цей інтернет-ресурс у рекламній стратегії, заклад вищої освіти ризикує втратити істотний фактор впливу на цільову аудиторію.

На світовому ринку саме Інтернет-реклама розвивається з неймовірною швидкістю. За оцінками експертів, витрати на рекламу в digital середовищі у 2022 році виростуть на 12 %, досягнувши \$ 254 млрд і вперше перевищать позначку в 40 % від світової частки. У цей час витрати на телерекламу знизяться на 0,5 %, так само як втрачатиме позиції і традиційний друк – на 7–7,2 %. Усі наведені показники кажуть про те, що фокус зацікавленості зміщується на Інтернет-комунікації.

До рекламних Інтернет-продуктів, створених під час рекламної кампанії сучасних закладів вищої освіти, відповідно, слід залучити відеорекламу, промо-відеороліки, живі банери, рекламу від інфлюенсерів (сучасних медійних обличь, які користуються довірою аудиторії) та інші сучасні засоби.

У порівнянні з такими класичними рекламними засобами, як плакати, буклети, радіореклама і т. інш., вище зазначені засоби роботи

з аудиторією існують відносно недовго, отже, краще сприймаються молодим поколінням.

Нині трендом комунікацій у соціальних мережах є, в першу чергу, контент, що швидко зникає. Найкращим прикладом є Stories (пости, що доступні лише 24 години) та знаходяться на платформі Instagram. Швидкий контент стає все популярнішими й перехоплює на себе більше уваги, ніж звичайні пости у стрічці Instagram. За даними WeAreSocial, 97 % Інтернет-користувачів в Україні користуються соціальними мережами через мобільні пристрої, тому вертикальне відео стає більш затребуваним. Також бренди все частіше починають створювати власні подкасти й розвивати нові комунікаційні майданчики.

Також, одною з найкращих платформ для рекламування освітніх послуг у сучасному світі є соціальна мережа Tik-Tok. Це додаток для створення та поширення відеофайлів та онлайн-трансляцій. Сервіс було запущено у вересні 2016 року китайською компанією ByteDance. Це найпопулярніша платформа для коротких відео в Азії, яка поширилася на інші частини світу і швидко набирає популярність й досі.

Використання Tik-Tok є дійсно вільним на тлі інших соціальних мереж, де дуже багато заборон і реклами. Наприклад, на Facebook (зараз - Meta) постійно треба оминати гострі політичні дискусії – він постійно потребує фільтрації. Instagram також переповнений рекламою і показним образом життя: користувачі намагаються здаватися кращими, ніж вони є насправді. А ключовим складником комунікації медіа-платформи Tik-Tok стає справжність й несерйозність водночас. Одним з важливих показників є те, що платформа завдяки гнучким алгоритмам самостійно просуває відео, допомагаючи таким чином знайти підписників, абітурієнтів, клієнтів та покращити іміджевий статус в очах потенційних студентів.

Ступінь залучення користувацької бази Tik-Tok у контент настільки велика, що кожен активний користувач, хто створює оригінальний та самобутній контент у додатку, може стати відомим вже у реальному житті. Кожен матиме змогу рекламувати товари чи

йти в музичний бізнес, продюсери, як показують сучасні тенденції, шукають нових зірок саме в Tik-Tok тощо.

На думку фахівців в галузі інформаційно-сервісної діяльності, Tik-Tok може бути корисний для просування закладів вищої освіти тим, що насамперед, додаток дозволяє ЗВО будувати довірливі відносини з аудиторією віком 16-24 років. До низки переваг можна додати і величезний простір для креативу, а також можливість стати одним із першопрохідців: Tik-Tok ще не перенасичений рекламою.

Для коректного просування закладу вищої освіти за допомогою засобів соціальної мережі Tik-Tok необхідно, в першу чергу, докладно вивчити алгоритми її роботи, що дозволяють популяризувати контент фактично без витрат на рекламні бюджети. Робота з соцмережею Tik-Tok стає актуальною для українських закладів вищої освіти як на рівні засобу для популяризації освітніх послуг, так і на рівні об'єкту дослідження. Яскравим прикладом цього є експеримент зі створення окремого факультету Tik-Tok в КНУКіМ в 2021 р..

Але, ще влітку 2020 року Tik-Tok висвітлив основні фактори рейтингу, які керують головною сторінкою. Нижче наведений список основних факторів, що формують алгоритм, в порядку їх важливості.

Першим пунктом є взаємодія з користувачем: Подібно до алгоритму Instagram, алгоритм Tik-Tok працює з дописами користувачів, з якими ви взаємодієте. Якщо існує певний обліковий запис, з яким користувач багато взаємодіє (пише повідомлення, коментує пости, ставить лайки контент, поширює відео), то, швидше за все, першим користувач побачить вміст із нього. Те ж саме стосується відео, яке користувачам, як правило, подобається і яким найчастіше діляться.

Однак найсильнішим рейтинговим показником у цій категорії є показник завершеності відео. Це означає, що якщо користувачі переглядають відео повністю, його частіше розповсюджують на інші канали, ніж той, який глядачі прокручували або переглядали секунду чи дві.

Для креаторів та організацій це означає, що створення відеороликів, які утримують увагу глядачів до кінця, є ключовим

фактором для переходу на сторінку For You, версію Tik-Tok на сторінці Explore в Instagram.

По-друге, відео інформація дуже важлива: знову ж таки, алгоритм швидше просуває вміст, який користувач досліджує. Так, наприклад, якщо користувачі часто шукають певний хештег або насолоджуються вмістом із певним звуковим фрагментом, вони частіше бачать відео з однаковими хештегами та звуком.

По-третє, налаштування облікового запису або пристрою: місцеположення користувачів, мовні переваги та тип пристрою також відіграють певну роль, оскільки вони оптимізують досвід перегляду. Однак вони не мають такої пріоритетності, як інші рейтингові сигнали. Іншими словами, відеохостинг Tik-Tok дозволяє охопити глобальну аудиторію, але він також буде показувати користувачам відео, створені людьми в їх районі.

Але, в контексті формування рекламно-інформаційних стратегій важливо дослідити фактори розповсюдження інформації у Tik-Tok.

Отже, після публікації контенту алгоритм показує його послідовникам облікового запису та людям, які, ймовірно, зацікавлені в ньому. Або, якщо це новий профіль, він показує відео невеликій частині користувачів, які можуть бути зацікавлені. Позитивна реакція користувача на відео дає алгоритму завдання показувати відео більшій кількості споживачів, допомагаючи йому отримати належну експозицію. Подібні алгоритми пояснюють чому на сторінці For You представлено поєднання відео, що має велику кількість реакцій та відео, які майже не переглядають.

Розуміючи алгоритм, можна розробити практичні поради для створення ефективних відео, що будуть викликати максимальну кількість взаємодій, а отже, зроблять рекламну кампанію на медіаплатформі вдалою. Отже, на сьогоднішній момент ми визначаємо соціальні мережі закладу вищої освіти як потужний ресурс та каталізатор комунікації, зокрема, рекламної, з потенційною аудиторією.

Кудлай І. В.

Старший викладач кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

Мікуліна Т. В.

Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

**МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ
СПОРТИВНИХ ПРАКТИК**

Сучасний професійний спорт упродовж останніх десятиліть виступає індикатором процесів, що відбуваються у суспільстві. Оскільки професійний спорт нині є висококваліфікованою діяльністю та за допомогою медіа-технологій неймовірно популярним, він стає об'єктом, що демонструє риси маргінального явища.

Професійний спорт у сучасну епоху став найпоширенішою, інституалізованою, поліфункціональною формою спортивної практики. У ХХІ столітті, багато в чому завдяки процесу глобалізації, поширенню медіа, розвитку міжкультурної комунікації, професійний спорт – це найбільш затребувана, видовищна, соціоорієнтована культурна подія.

Професійний спорт у сучасній соціокультурній ситуації є масштабним, символічно значущим сегментом соціального життя. Соціальний контекст ХХ–ХХІ століть – період експансії професійного спорту у сферу світової культури, світової економіки, світової політики, міжнародних відносин. Тому професійний спорт комерціалізується, театралізується та політизується.

Підвищений інтерес до професійного спорту у світі нині обумовлений глибокими змінами у сфері громадянської та культурної самоідентифікації, які особливо виявляються на тлі кампаній з підготовки та проведення міжнародних змагань. Особливо це властиво найбільш видовищним видам професійного спорту, що приносить найбільший прибуток і тим, хто має найбільшу кількість уболівальників: Олімпійські ігри, футбол, хокей, змішані єдиноборства та ін.

Однією зі складових аналізу феномена професійного спорту як напряму спортивної діяльності є визначення соціокультурної модифікації людського тіла. Не менш важливою передумовою спортивної діяльності є міжособова та міжкультурна комунікація. Механізм дії міжкультурної комунікації у просторі професійного спорту тісно пов'язаний з такими проблемами, як ціннісні орієнтири спортивної культури, трансформація моральних пріоритетів у сучасному суспільстві, проблемами толерантності та інтолерантності.

З кінця ХХ і на протязі ХХІ століття відбуваються істотні зміни у професійному спорті. Епоха, в яку ми живемо, характеризується по-різному: це період розвитку постіндустріального суспільства; це епоха "інформаційного суспільства", а також період глобалізації. Так чи інакше, визнається провідна роль медіа, тому сучасна культура - це насамперед «медіакультура» - аудіовізуальна культура, що характеризується надмірністю, доступністю і безмежністю інформації, як особливого середовища, що генерує і транслює образи і сенси в маси.

Таким чином, під впливом медіа-технологій та за допомогою медіа інструментів професійний спорт перетворився з продукту індустріальної економіки в один із доданків інформаційного суспільства.

Спортивні змагання, спортивні об'єкти – це інформаційний товар, який у видовищно-споживчій культурі в телекоментарях, рекламі та монтаж кадрів поставляється глядачам. ЗМІ та супутня комерціалізація сприяли тому, що спортсмени стають підприємцями власного тіла. Спільно з клубами вони продають «переживання» та стають акторами шоу-бізнесу.

Професійна спортивна діяльність, спортивна культура завжди має на увазі щось більше, ніж формування м'язового та м'язового вигляду атлета, вона сконцентрована на інструментальному відношенні до тіла. Професійний спорт використовує тіло як засіб, інструмент, наочно ілюструючи нові спортивні досягнення, результати, рекорди, естетичні ідеали. Значення тіла призводить до формування певного фізичного іміджу.

Ціннісний вимір професійного спорту характеризує його функціональну здатність до трансляції ціннісних установок.

Розгляд специфіки міжкультурної комунікації та її значимість як частини культурної та соціальної комунікації, дозволила досліджувати включеність професійного спорту в процес міжкультурної взаємодії, вираженої в процесах спортизації та політизації. Міжкультурна комунікація у професійному спорті завжди опосередкована панівними громадськими та політичними настановами. Сучасний спорт, з одного боку, постає як транслятор міжкультурної комунікації, з другого боку, фактично порушує необхідні умови її здійснення. Професійний спорт виступає не тільки як транслятор міжкультурної комунікації, а й своєрідний продукт цього комунікативного процесу.

Толерантність як своєрідна «запорука» можливості міжкультурної взаємодії у просторі спортивної культури набуває специфічної характеристики «опосередкованої» толерантності, як інструмент засобу.

У просторі професійного спорту та спортивної культури толерантність як і інтолерантність знаходить своє вираження у взаємовідносинах між спортсменом та тренером, так і між спортсменами, і навколо спортивному середовищі (серед вболівальників та фанатів), серед спортивних функціонерів, серед рефері, серед спортивних журналістів та коментаторів.

Толерантність у професійному спорті розвивається у двох основних напрямках: етнічна (проти расової дискримінації, ксенофобії) та соціальна – повага до іншого, що ілюструють альтернативні моделі спорту. Інтолерантність, проілюстрована на численних прикладах практики професійного спорту, у свою чергу, є маркуючою рисою професійного спорту як жорстокого видовища, яке не мислимо поза політикою та поза насильством, поза агресією.

Усе сказане вище дозволяє говорити про професійний спорт рубежу XX - XXI століття як про повноцінний соціокультурний феномен. Професійний спорт пов'язаний з економікою, політикою, з освітою та наукою, з моральною культурою суспільства і з ціннісними орієнтаціями, але разом з цим, спортивні практики невіддільні від

видовищності, економічної рентабельності, медійності, іміджевої складової. Подібний спосіб побутування професійного спорту, що культивує маргінальні риси, безумовно, відповідає цінностям нашого часу. Зміни у соціокультурній та економічній структурі суспільства є одними з основних причин складання нової спортивної культури.

Слободцова І. В.

Доцент кафедри германських мов та перекладу
Національний університет «Одеська політехніка»

Матвейко О. В.

старший викладач кафедри германських мов та перекладу
Національний університет «Одеська політехніка»

Петушкова М. С.

старший викладач кафедри германських мов та перекладу
Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

**ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ПОНЯТТЯ ЗАВЕРШЕННЯ
ДІЇ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА НІМЕЦЬКУ**

Розглянемо різні лексичні засоби перекладу з української мови на німецьку поняття завершення, закінчення процесу або дії. Широкий спектр можливостей перекладу зумовлює актуальність матеріалу статті, яка полягає в систематизації та дослідженні особливостей застосування дієслів для вираження поняття завершення у різноманітних мовних сферах, але насамперед у сфері розмовної мови.

В українській мові дієслово *закінчувати(сь)* має багато варіантів перекладу на німецьку мову в залежності від того, яка частина мови слідує за цим дієсловом або який зміст має бути вираженим. Широкий вибір дієслів та словосполучень в німецькій мові викликає виникнення помилок при перекладі на українську мову.

На німецьку мову дієслово *закінчувати(сь)* може перекладатись різними дієсловами (наприклад, *enden, aufhören, abbrechen, beenden, auslaufen*) та сполученням дієслова та іменника (наприклад, *Schluss machen, zu Ende sein, zu Ende gehen, zum Abschluss bringen*). Надалі

розглянемо, в яких саме мовленнєвих ситуаціях слід використовувати ту чи іншу лексичну одиницю німецької мови.

За допомогою наступних дієслів можна виразити поняття припинення, закінчення або раптового закінчення процесу, дії у просторовому та часовому значенні.

1) Дієслово *enden* використовується в різноманітних мовленнєвих сферах для вираження закінчення дії та має наступні можливості перекладу, наприклад:

а) закінчитись в просторовому значенні, не продовжуватись:

der Weg endete vor einer riesigen Grube – шлях закінчився перед великою ямою;

die Röcke enden knapp unter dem Knie – спідниця закінчується під колінами;

б) закінчитись в часовому значенні або закінчуватись (підходити до кінця):

der Vortrag endet um 22 Uhr – доповідь закінчується о 22 годині;

die Amtszeit enden – закінчити термін перебування на посаді;

с) eine Rede enden – завершувати промову:

der Redner endete mit einem Hoch auf den Jubilar – виступаючий завершив промову тостом за ювіляра;

д) закінчити життя:

am Galgen enden – закінчити життя на шибениці

е) щось має дещо в якості закінчення (сфера лінгвістики):

dieses Wort endet auf k – це слово закінчується на літеру k.

2) Дієслово *aufhören* широко використовується у розмовній мові, безособових реченнях та стійких сполученнях для вираження припинення, закінчення дії, наприклад:

а) не довго продовжуватись, закінчитись, спинитись:

der Regen hat aufgehört – дощ закінчився;

an dieser Stelle hört der Weg auf – на цьому місці шлях закінчується;

Das muss aufhören! – Це повинно закінчитись! (мається на увазі: це не може більше тривати);

da hört der Spaß auf – на цьому пригоди закінчуються;

б) більше не продовжувати, закінчити, зупинитись

sie hörte nicht auf zu schimpfen – вона ніяк не могла зупинитись сваритись;

c) es hat aufgehört zu schneien – сніг перестав йти (у безособових реченнях);

d) Hör endlich auf! Закінчуй нарешті! (в значенні: замовчи, залиш все, як є);

e) Wir haben heute Abend früher aufgehört - Ми сьогодні закінчили раніше (наприклад, закінчили роботу);

Sie hört am nächsten Ersten mit der Arbeit in der Firma auf (beendet das Arbeitsverhältnis) – першого числа наступного місяця вона закінчує роботу на фірмі (закінчується трудовий договір).

f) у стійких сполученнях:

Da hört [sich] doch alles auf! На цьому все! Цього достатньо!

3) Дієслово *abbrechen* має в німецькій мові значення передчасного, раптового завершення дії:

a) die diplomatischen Beziehungen zu einem Staat, ein Experiment, Verhandlungen abbrechen – припинити дипломатичні стосунки з державою;

b) ein Experiment abbrechen – припинити експеримент;

c) Verhandlungen abbrechen – припинити переговори;

d) seinen Urlaub abbrechen – припинити відпустку;

e) eine Schwangerschaft abbrechen – перервати вагітність;

f) der Kampf musste in der 3. Runde abgebrochen werden – боротьба повинна закінчитись на 3 раунді;

g) die Unterhaltung, der Brief, die Verbindung brach ab – розмова, лист, зв'язок обірвались;

h) die Musik brach nach wenigen Takten ab – музика обірвалась після кількох тактів.

4) Перехідне дієслово *beenden* завжди використовується з іменником у знахідному відмінку для вираження закінчення дії:

a) den Krieg beenden – закінчувати війну;

b) das Studium beenden – закінчувати навчання;

c) ich beendete das Gespräch – я закінчив розмову;

d) er schlug vor, die Versammlung zu beenden – він запропонував закінчити збори.

5) Дієслово *auslaufen* має значення припинення дії, зупинення, закінчення, наприклад:

a) закінчити існування, підходити до кінця:

der Mietvertrag, die Amtszeit der Präsidentin läuft bald aus

b) не продовжуватись, не продовжувати будь-яку діяльність:

eine Serie, ein Modell läuft aus – серія, модель закінчується (у наявності);

eine Aktion auslaufen lassen – закінчити акцію;

c) не продовжувати, закінчити, припинити:

der Weg läuft am Waldrand aus – шлях закінчується на узліссі;

d) спинитись, поступово зупинитись:

die Schwungräder, die Motoren laufen langsam aus – махові колеса, двигуни поступово зупиняються.

Таким чином, було розглянуто низку дієслів, що виражають поняття завершення дії. Вищенаведені приклади перекладу вказують на більшу кількість дієслів для вираження закінчення дії у німецькій мові ніж в українській та наявність особливих характеристик завершення дії у німецьких дієслів.

Список використаних джерел:

1. Словник правопису [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://de.pons.com/%C3%BCbersetzung/deutsche-rechtschreibung/>
2. Словник правопису [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.duden.de/rechtschreibung/>
3. Т. Р. Кияк, О. Д. Огуй, А. М. Науменко Теорія та практика перекладу (німецька мова). Вінниця: Нова книга, 2006. 592 с.

Яковенко М.

здобувач вищої освіти

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

Зембровські Яцек

доктор філософії, професор
(м. Варшава, Польща)

Кудлай І. В.

Старший викладач кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

**МІЖНАРОДНА КУЛЬТУРНА СПІВПРАЦЯ СУЧАСНИХ
ДЕРЖАВ**

Взаємодія в галузі культури стала загальносвітовою тенденцією, яка все більшою мірою охоплює будь-які сфери життя сучасної світової спільноти. У наші дні особливим напрямом досліджень історії та сучасного стану міжнародних відносин стало вивчення проблеми використання культури у зовнішній політиці. Зумовлено таку увагу до культури з боку держав та їх зовнішньополітичних відомств тим, що багато традиційних методів ведення зовнішньої політики втратили свою ефективність і не приносять відчутного результату у конкуренції країн за світове лідерство.

Культуру можна розглядати як істотний чинник зовнішньої політики країн, які прагнуть відігравати важливу роль міжнародних відносинах.

Не можна не враховувати, що культурні зв'язки сприяють формуванню привабливого образу країни, що свідчить про її прагнення до відкритості та діалогу.

На відміну від традиційної дипломатії першої половини – середини ХХ століття, що забезпечує насамперед безпеку та національні інтереси держави, нова дипломатія кінця ХХ – початку ХХІ ст. значною мірою націлена на моделювання образу країни у світі. У такій ситуації культура стає справою державної важливості, а культурні зв'язки – ефективним засобом міжнародних відносин.

У цих умовах використання культурного потенціалу на користь тієї чи іншої держави набуває особливої актуальності. Розуміння важливої ролі культури в сучасних міжнародних процесах відбито у формуванні

окремого напрямки діяльності країн світової арени, що отримала назву зовнішньої культурної політики. Експерт програми «Культура і Креативність» Рагнар Сілл переконаний, що міжнародне співробітництво не просто корисне – воно необхідне: «Партнерство збагачує наш власний досвід і допомагає побачити ширшу картину, привносить нові ідеї в те, що ми робимо. Не завжди потрібно винаходити велосипед, швидше за все важливо тримати очі відкритими, щоб вчитися один у одного, ділячись і успіхами, і помилками. Це дозволяє нам розділити власну історію (як особистий досвід, так і історію цілої нації) з більш широкою аудиторією у всьому світі. Крім того, з великою кількістю партнерів можна реалізувати більш масштабні проекти, а також отримати більшу підтримку».

Трансформація міжнародного культурного контексту на початку ХХІ ст. призвела до пошуку нових методів та форм культурної співпраці з тим, щоб вони відповідали новим викликам культурної глобалізації та могли протистояти процесам стирання національних культур.

Останнім часом у практиці багатьох держав, і перш за все країн Європи, які активно використовують методи зовнішньої культурної політики. Все виразніше простежується тенденція, пов'язана з уникненням одностороннього просування своєї культури зовні до побудови культурного діалогу. Це передбачає як демонстрацію своєї культури у світі, а й створення умов уявлення інших культур.

Тенденцією культурного обміну початку ХХІ ст. стає посилені увага до творів сучасної культури та творчості, які мають надати образу країни більшого динамізму, більше привабливості особливо для молоді аудиторії, зробити його більш конкурентоспроможним в умовах панування масової культури.

Великі можливості для розвитку культурних зв'язків надає Інтернет-простір. Багато традиційних форм культурного обміну, такі, наприклад, як фестивалі музики та кіно, конференції, семінари, навчальні програми мають, як правило, он-лайн формат. Багато країн активно обговорюють перспективи такої культурної «онлайнної» дипломатії, включаючи її у свою зовнішньополітичну діяльність.

Можна також відзначити, що і вже традиційні форми міжнародного культурного співробітництва значно змінилися і перетворилися на багатоцільові проекти, які не лише відрізняються масштабністю, а й вирішують у своїй програмі різні питання глобального характеру. Це насамперед відноситься до кінофестивалів, які на початку ХХІ століття стали справжніми дискусійними клубами, форумами, майданчиками для обговорення актуальних міжнародних проблем.

Безумовно, нові форми ґрунтуються на багатих традиціях культурного обміну. Однак у сучасних умовах вони набувають іншого характеру, що відповідає новітнім тенденціям розвитку сучасної культури, а також особливостям міжнародного співробітництва.

З кожним роком міжнародне культурне співробітництво збагачується дедалі більше новими ідеями, напрямками і формами, включає дедалі більше нових проектів, розширюється його географія. У ньому поєднуються як традиційні форми взаємодії, так і нові, зумовлені сучасними технічними можливостями та нагальними завданнями міжнародних відносин. Пошук та утвердження нових форм співпраці, на наш погляд, може підвищити ефективність міжнародної культурної взаємодії та сприяти вирішенню, у тому числі, і гострих політичних проблем.

Zavorotna Y. V.
Odessa Polytechnica
(Odesa, Ukraine)

Fedorova A. I.
Scientific adviser - PhD, Associate Professor
Odessa Polytechnica
(Odesa, Ukraine)

UNIQUE ECONOMIC DEVELOPMENT OF ODESA DURING THE PORTO-FRANCO PERIOD

Porto-Franco is undoubtedly an important part of the economic history of Odesa, which existed from 1817 to 1858. Thanks to it, the city had the opportunity to create a unique socio-economic space and increase its

development. It is one of the main legends and symbols of the pearl near the Black Sea.

Porto-Franco from Italian is a "free harbour" - a regime of free duty-free circulation of goods for specially selected cities, ports or territories [9, 6]. This regime was created to promote transit trade. Porto-Franco of Odesa had ambiguous and different assessments of participants and historians, such as O. Ogloblin, A. Skalkovsky, F. Brun, T. Goncharuk, V. Sokolovsky and others.

On April 16, 1817, Odesa received the status of a Porto-Franco for 30 years, "after which, after consideration of the benefits and benefits associated with them, they may be extended." Emperor Alexander, I issued a manifesto consisting of 15 paragraphs. The basis for the proclamation of the Porto-Franco in Odesa was the proposal of Governor-General Alexandre Langeron, which did not differ much from the corresponding proposal of 1815 by Governor-General Armand-Emmanuel Richelieu; it had only a small addition and did not differ in detail or solidity of arguments [3, 38]. Richelieu was the first to propose the idea of introducing Porto-Franco status in Odesa. He understood that the free harbour regime was the most favourable for attracting foreign merchants to the port of Odesa and encouraging trade from East to West and West to East. In 1806 he achieved the right of duty-free storage of goods in the port of Odesa for up to two years and tax-free transit of goods to Moldavia, Wallachia and Prussia. These measures and the establishment of an independent commercial court in Odesa attracted foreign merchants, who were wary of Russian legislation and the system of governing the empire, which they did not understand.

The proposal of Alexandre Langeron was supported by the State Council of the Empire at a meeting on April 5, 1817 [1], which led to the signing of the said royal manifesto on April 16, 1817.

According to the Porto-Franco manifesto, all goods were allowed to be brought to Odesa duty-free by sea, even those that had previously been banned from importing into the Russian Empire at a customs rate. For goods brought to Odesa from within the state by land, both for consumption in the city and by transit or for sale abroad, when passing through the pledge did not pay any duty [3, 39].

As a result of the regime of the free-trade zone, the city immediately became one of the world's trade centres. None of the Russian cities had such a rapid industrial and social development as Odesa, - said A. Skalkovsky [7, 1]. Because of Porto-Franco, Odesa was able to develop and become the third-largest city in the Russian Empire in a short time. After the first fifteen Porto-Franco years, Odesa became the largest city in modern Ukraine, surpassing ... "Capital of Russian Cities" - Kyiv ... In some particularly favourable years, revenues to the Odesa treasury exceeded the income of all other cities in the country, except St. Petersburg. If we take into account that the Odesa treasury, unlike other cities of the state, had no debts, its condition can be considered as the best in the empire" [8].

Furthermore, another advantage of Porto-Franco was the direct promotion of local industry. Merchants, bringing goods to the duty-free port, were almost certain that they would be bought, they sold their foreign goods here, loaded with Russian goods and left. During the Porto-Franco era, Odesa was not only an important centre of trade but also a major labour market. In this capacity, the importance of the city to the economy of the Dnieper region was perhaps the most important. It is significant that during the famine in Poltava in 1833–1834, the then Governor-General determined the list of works that needed to be carried out in the Odesa region in order to provide residents with livelihoods [5, 198].

There were indeed significant positive aspects in Porto-Franco. 400 extremely beautiful houses were built with the help of profits from Porto-Franco in a short time. Prior to the establishment of the "free harbour", the maximum income received by the city treasury during the year reached 482,000 rubles, in the 1850s - 3325,000 rubles. In good years, more bread was exported from Odesa than from all the ports of the United States combined. According to the memoirs of contemporaries, the earnings of drivers reached in good years from 3 to 5 rubles in silver per day. Earnings were so high that they saw bandits smoking cigarettes with ruble papers. And this is when a pound of plain bread cost 1 kopeck, a pound of meat - 1.5 kopecks, a goose - 15 kopecks, a turkey - 20 kopecks, a cow - 8 rubles, a sheep - 4 rubles (prices of 1827) [6].

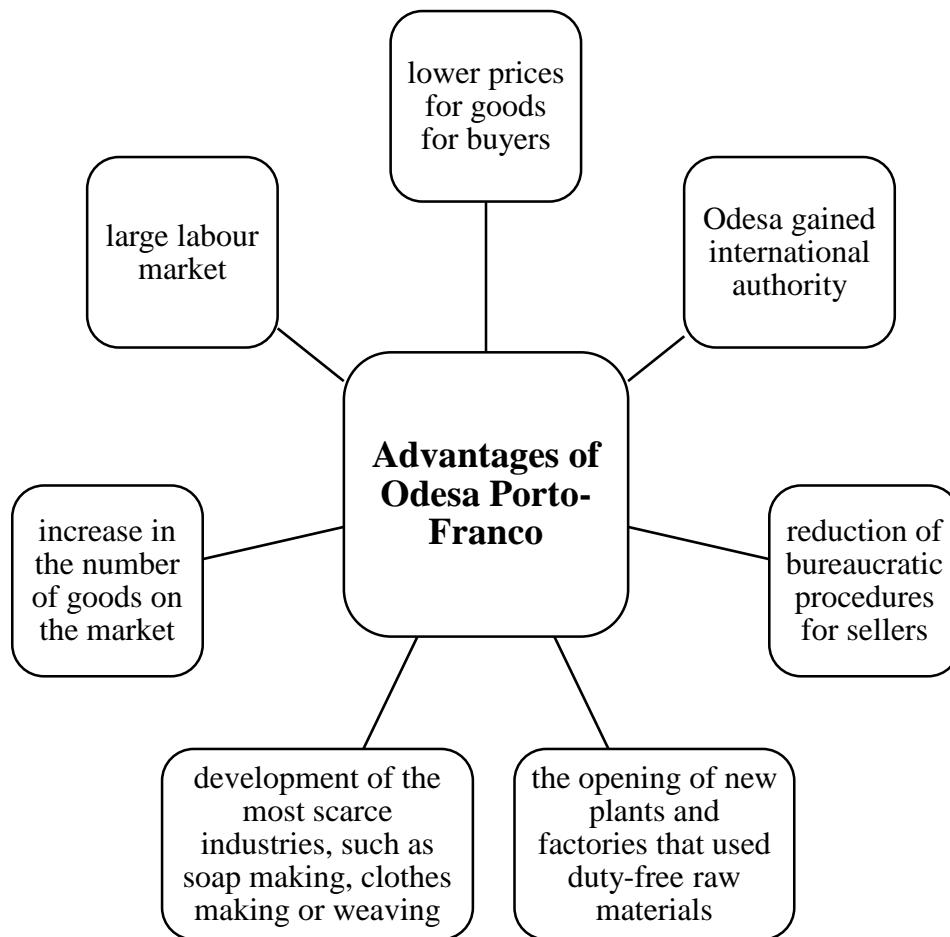

Figure 1 - Advantages of Odesa Porto-Franco (made by the author)

Also, there were practically no beggars in Odesa during the Porto-Franco period.

Despite a large number of positive moments in the Porto-Franco period, drawbacks were also present, namely:

- smuggling began to develop very quickly;
- customs officers were not able to cope with the large flow of various goods due to the large flow of goods at customs posts;
- catacombs have become a new place for the rapid spread of smuggling.

The catacombs were made under customs borders;

- unhealthy competition between Odesa entrepreneurs grew;
- Odesa has lost its status as a world grain exporter;
- the Porto-Franco area has become too small for a profitable business;
- accounting for imported goods became worse [4, 35].

The State Council decided on March 31, 1858, to abolish the Porto-Franco system in Odesa, and on April 18 of that year, the customs guards

were removed. The expected catastrophe did not happen. Odesa has entered a new stage of its development, no less significant and majestic [9, 14].

Now we can assume that Odesa Porto-Franco is a prototype of free-trade zones that function today. Therefore, the experience of Porto-Franco should be taken into account when conducting trade between Ukraine and other countries.

The current perception of the Ukrainian government of possible free-trade zones that will promote the free movement of services, goods and labour is almost similar to the way it was during the existence of the Odesa Porto-Franco. However, it should be understood that although Porto-Franco really contributed to the development and prosperity of the city of Odesa, it was almost 200 years ago and without the existence of such popularization of globalization. Nevertheless, attracting ideas from the experience of Odesa Porto-Franco can help promote Ukraine's development as a country and a participant in international trade.

In conclusion, Odesa Porto-Franco is a unique example of the economic development of a maritime city in the 19th century. It contributed to the formation and development of trade and transport infrastructure, to the formation and establishment of new market relations. The free harbour regime was one of the main factors in the development of the port city, as it helped to ensure rapid entry into the Mediterranean commodity and money markets due to the export of agricultural products and imports of exotic goods. This topic is relevant in the context of drawing parallels between trade in the Porto-Franco period in Odesa and trade in modern free-trade zones. The experience of the Odesa Porto-Franco is definitely worth a more detailed study and analysis to attract ideas to modern strategies of international trade.

Sources:

1. Архив Государственного Совета. Т. 4. Царствование Императора Александра I. (с 1810 по 19 ноября 1825 г.) // Журналы по делам Департамента Государственной Экономии. Ч.2. СПб., 1881. С. 1324.

2. Брун Ф. К. О внешней торговле Новороссийского края и Бессарабии с 1834 по 1843 год // Новороссийский календарь за 1845 год. О., 1844. С. 155.

3. Гончарук, Т. Юридичні умови функціонування Одеського порто-франко 1819–1859 рр. // Краєзнавство. 2015. №1/2. С. 38-46.
4. Губарь О. История Одессы: пленительная и поучительная. URL: https://www.odessitclub.org/publications/almanac/alm_31/alm_31_32-36.pdf
5. Паламарчук Г. В. Розвиток контрабандної діяльності в Україні: унікальний історичний досвід міста Одеси // Новітні кримінально-правові дослідження – 2015 : зб. наук. пр. Миколаїв, 2015. С. 197-200.
6. Порто-франко Одесса. URL: <https://tudoy-sudoy.od.ua/porto-franko-odessa/>
7. Скальковский А. А. Записки о торговых и промышленных силах Одессы, составленная в 1859 году А. Скальковским. СПб., 1865.
8. Соколовський В. І. Значення Одеського порто-франко для розвитку міста // Історія народного господарства та економічної думки України. 2010. №43. С.43-54.
9. Третьяк Александр. Система порто-франко в Одессе. URL: http://www.alexandre-tai.narod.ru/PDF/alm_23_6-14.pdf

СЕКЦІЯ 5 ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Babina V. O.

Candidate of Political Science, Associate Professor of the Department of
International Relations and Law,

Odessa Polytechnica
(Odesa, Ukraine)

Svetlichniy G.

Odessa Polytechnica
(Odesa, Ukraine)

PUBLIC OPINION AS A POLITICAL RESOURCE OF POWER IN MODERN UKRAINE

Today, our country is facing serious challenges to social and economic development - both international instability and domestic political problems.

For the purposes of sustainable development, consensus and joint responsibility of the government and citizens, state bodies and public associations are needed. Therefore, the most important task is to build social bridges between individual professional groups, territorial communities, people of different ethnocultural status and social experience. To solve this problem, it is necessary to disseminate the best practices of civic self-organization and activity, interaction of civil society with state and business institutions, involvement of citizens and public organizations in a constructive dialogue with the state.

The social base of civil society is heterogeneous, but civic activism is becoming an important factor in public life. Public figures interact with the government, put pressure on it if necessary. At the same time, starting their activities alone, they inevitably come to cooperate with powerful, well-established forces, such as the Public Chamber of Ukraine, public chambers of the regions of Ukraine, and other associations of the broad popular representation. The framework for a new system of successful civil society is visible, and it is important to continue efforts to further improve it.

In the conditions of modern reality, the branched system of public control is formed also. With the adoption of the Law of Ukraine "On Public Control", this system of cooperation should gain a new status, become more orderly and effective.

The level of interpersonal trust in Ukrainian society is growing very slowly. Trust in public institutions is also low. The orientation towards individualism is popular among Ukrainians and there is a certain social apathy, usually caused by the inability to influence meaningful decisions. At the same time, society has formed a strong demand for justice, which is reflected in the formula of "equality of opportunities" [3, 72]. Therefore, strengthening civil society contributes not so much to economic growth and prosperity as to the ability to influence meaningful decisions, openness and accessibility of government.

In the twentieth century, the problems, one way or another related to public opinion, was devoted to extensive scientific and journalistic literature. In modern Ukraine, researchers studying the phenomenon of public opinion

are involved in the problems of its functioning in a transforming society and interaction with various social institutions.

An important aspect of public opinion research is to consider the relationship between the process of its formation, expression, functioning and the existing level of social tension in society, social attitudes and well-being.

Clarification of the basic characteristics of the phenomenon of public opinion involves the generalization of existing data in the scientific tradition. It should be noted that in fact in modern humanities there is no single interpretation of the results of the analysis of this phenomenon. This is clearly confirmed by a completely unexpected, but only at first glance, circumstance: in many scientific publications directly devoted to the problem of public opinion, the term "public opinion" may not be used, replacing similar concepts [2, 192].

If we try to generalize the approaches available in science to the concept of "public opinion", we can say that public opinion is a set of judgments and assessments that characterize the state of mass consciousness, influencing the content and nature of various political processes (changes in government).

The formation of political culture at the present stage, as a process of political socialization, due to objective and subjective reasons, aims to educate and nurture an active subject of political activity, able to function effectively and operate in a sustainable form of democracy in modern Ukraine.

The problem is to find the optimal mechanism for the interaction of government institutions and public opinion, to determine effective ways and means of including the latter in the political system [4, 71]. Despite the importance of this problem, it has not yet received an adequate solution. On the one hand, there is playing with public opinion, all sorts of populist steps and impulsive political gestures. On the other hand, in developing the most important issues of socio-economic planning, ensuring the promotion of major innovations, in making and implementing important political and managerial decisions, the potential of public opinion is not fully exploited.

Among the channels of expression of public opinion to state institutions are the activities of the media and interest groups, elections to government, referendums, public actions - rallies, demonstrations, pickets. Some groups declare their positions by some public actions, attracting attention, others, on the contrary, prefer to remain silent or act indirectly, without openly expressing their attitude to the issues under discussion. The process of forming public opinion involves the development, clash and change of position. The combination, the proportional ratio of the number of supporters of certain opinions can change over time and under the influence of various factors [1, 15].

Of particular note is the question of what conditions contribute to the expansion of the influence of public opinion on government. Improving the quality and accessibility of means of communication, caused by revolutionary technological changes in this area, create opportunities for democratization of political decision-making through the introduction of elements of direct democracy, interactive practices of citizen interaction, expanding the circle of political process participants [5].

The current system of relations between government agencies and public opinion is one of the important indicators of social development, and the inclusion of public judgments in practical decisions of government agencies is an indicator of openness of the social system, a criterion for democratic political system. The process of governance in society is understood as the interaction of two parties: the governing and managed. The control subsystem has a direct impact on the control object. The influence of the controlled party on the object of control is defined as control or feedback. Public opinion is a channel of feedback from the government to society. It is both an element of the environment in which the political system operates and an integral part of that system.

Today, when the system of platforms for public dialogue is formed throughout the country, it is important to make it more understandable and accessible to citizens. With increasing civic activity, public chambers and councils at all levels are becoming the most important channel for articulating public sentiment, considering civic initiatives, examining legislation and regulations, and ultimately representing civil society interests

and involving society in formulating management decisions. However, if the activities of such an intermediary institution are imitative, serve only to lobby private and group interests, it undermines confidence in the possibilities of public dialogue and leads to increased social tensions or apathy.

References:

1. David Y. Public opinion, media and activism: the differentiating role of media use and perceptions of public opinion on political behaviour // *Social Movement Studies*. 2021. pp. 1-21.
2. Edgerly S., Thorson K. Political communication and public opinion: Innovative research for the digital age // *Public Opinion Quarterly*. 2020. Т. 84. №. S1. pp. 189-194.
3. Poltorak V. A., Stadnyk A. H. Проблеми формування громадської думки в процесі сучасних інформаційних війн // *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. 2019. Т. 2. №. 2. С. 66-75.
4. Starykovska O. Основна передумова гармонізації процесу функціонування громадської думки в Україні // *Humanities Studies*. 2020. №. 3 (80). С. 65-77.
5. Родзінський Н. І., Савченко Д. С., Хаустова М. Г. Громадська думка як інститут безпосередньої демократії. 2020.

Двуреченська О. С.

кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
(м. Дніпро, Україна)

РОЗБУДОВА ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Розбудова цифрового суспільства – необхідна умова розвитку держави в ХХІ ст. Використання цифрових технологій та цифровізація суспільства сприяють появі таких явищ як електронне врядування, цифрова економіка, цифрові фінанси, віртуальний простір, спрощенню

традиційних бюрократичних процедур, наприклад, реєстрація та ведення бізнесу, нові технології та наукові галузі (хмарні технології, штучний інтелект, біоінженерія, робототехніка, 3D-друк, Big Data тощо). Перелік змін постійно розширюється. Від рівня цифровізації суспільства залежить ефективність реакції держави на сучасні виклики національній безпеці. На світовому рівні цифровізація вважається необхідною умовою сталого розвитку.

Зважаючи на відносну доступність цифрових технологій на світовому ринку та можливості їх використання, цифровізація суспільства може відбуватися за умови мінімальної участі державних установ. Однак, поєднання зусиль громадського та державного секторів дозволить швидше здійснити перехід до цифрового суспільства. Цифровізація суспільства також вимагає розвиток цифрових навичок та розбудову необхідної інфраструктури, що безпосередньо пов'язано з участю державних установ у цьому процесі. Основою для залучення держави до розбудови цифрового суспільства є створення необхідної нормативно-правової бази.

Після Революції гідності для України пріоритетним завданням стало розбудова високорозвиненого суспільства, орієнтованого на провідні світові стандарти. Необхідною умовою розвитку України стала цифровізація. Українська влада спільно з громадськими активістами розпочала формування необхідної правовою бази для переходу до цифрового суспільства. Серед базових документів України провідними є проєкт «Цифрова аджента України – 2020» та «Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки». Незважаючи на завершення зазначеного в концепції періоду, документи не втратили своєї актуальності. В цілому, у нормативних документах визначаються цілі, завдання, механізми цифровізації суспільства. Правові документи України створенні з урахуванням міжнародних стандартів, однак, в умовах стрімкого розвитку цифрового суспільства в провідних державах світу, потребують подальшого оновлення.

Відповідно до «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки» цифровізація визначається як насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями,

засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможлиблює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір [1]. Відповідно мета цифровізації в Україні полягає у досягненні цифрової трансформації існуючих та створенні нових галузей економіки, а також трансформації сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні [1]. Головні принципи цифровізації в Україні є: прискорення економічного зростання та залучення інвестицій; трансформація секторів економіки в конкурентоспроможні та ефективні; технологічна та цифрова модернізація промисловості та створення високотехнологічних виробництв; доступність для громадян переваг та можливостей цифрового світу; реалізація людського ресурсу, розвиток цифрових індустрій та цифрового підприємництва [1]. Отже, Концепція конкретизує процес цифровізації та розкриває його особливості в Україні. Крім того, державна політика враховує необхідність забезпечення рівного доступу громадян до цифрових послуг, створення переваг від цифровізації у різних сферах повсякденного життя громадян, проведення цифровізації з метою економічного добробуту громадян та держави, розбудова системи цифрової безпеки, сприяння розвитку інформаційного суспільства.

Орієнтуючись на практики провідних держав світу, в Україні також були ухвалені Концепція розвитку системи електронних послуг (2016 р.), Концепція розвитку електронної демократії (2017 р.), Концепція розвитку електронного урядування (2017 р.), Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» (2017 р.), суттєво оновлена Концепція Національної програми інформатизації (ухвалена ще у 1998 р.). Постійні доповнення правової бази цифровізації відбувається через відповідні ініціативи Міністерство цифрової трансформації України.

Міністерство цифрової трансформації України було створене у 2019 р. та є провідною установою, яка займається розбудовою цифрового суспільства в державі. За три роки діяльності міністерства правова база цифровізації українського суспільства отримала подальше

вдосконалення та стала основою для реалізації у президентської програми «Держава в смартфоні».

Створення та постійне вдосконалення правової основи цифровізації України формує необхідні умови для впровадження новітніх технологій в усі сфери життя суспільства, сприяє подальшому розвитку суспільства та забезпечує конкурентоспроможності держави на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#n13> (дата звернення: 30.05.2022).

2. Крилова Ю. І. Інформаційне (цифрове) суспільства: політико-правовий аспект упровадження // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2020. Вип. 27. С. 75–83.

3. Цифрова адженда України – 2020. Концептуальні засади. Першочергові сфери, ініціативи, проекти цифровізації України до 2020 року. / НІТЕСН office. Грудень 2016. 90 с. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 30.05.2022).

Іванченко М. А.

здобувач вищої освіти

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

Любомир Гібинські

доктор філософії,

(Софія, Болгарія)

Латишева В. В.

кандидат наук з державного управління

доцент кафедри міжнародних відносин та права

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

ДІЯЛЬНІСТЬ РИМСЬКОГО КЛУБУ В КОНТЕКСТІ РОЗВ'ЯЗАННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ

Сьогодні людство переходить до епохи постіндустріального суспільства, оскільки дедалі більше набуває рис нової формації, яку іноді називають інформаційним суспільством.

Разом з тим, індустріальний період розвитку людства залишив по собі значну кількість нерозв'язаних проблем.

Загалом, у ході свого розвитку людство постійно стикається зі складними проблемами, багато з яких мають глобальний, планетарний характер. Ці проблеми, будучи результатом протиріч суспільного розвитку, виникли не раптово.

Деякі з них, як-от проблеми війни і миру чи охорони здоров'я, існували раніше і були актуальними в усі часи.

Інші глобальні проблеми, наприклад екологічні, виникають пізніше через інтенсивний вплив суспільства на природне середовище. Спочатку ці проблеми могли бути лише притаманними для певної країни чи народу, потім вони стали регіональними та глобальними.

Наразі, найбільш ґрунтовно дослідженнями сучасних глобальних проблем людства займається Римський клуб. За ініціативи Римського клубу здійснено ряд дослідницьких проектів, результати яких публікуються у вигляді звітів. Найвідоміші з них, що викликали бурхливі наукові дискусії – «Межі зростання», 1972 р. (керівник Д. Медоуз), «Стратегія виживання», 1974 р. (керівники М. Месарович та Е. Пестель), «Перегляд Міжнародний порядок», 1976 р. (керівник Й. Тінберген), «Цілі для людства», 1977 р. (керівник Е. Ласло), «Немає меж для навчання», 1979 р. (керівник Й. Боткін, М. Ельманжра, М. Малица), «Шляхи, що ведуть у майбутнє», 1980 р. (керівник Б. Гаврилишин), «Мікроелектроніка і суспільство», 1982 р. (керівники Г. Фрідрікс, А. Шафф), «Революція босоніж», 1985 р. (Б. Шнайдер) та ін.

Метою цих доповідей є досягнення розуміння труднощів, визначених Римським клубом як «глобальні проблеми», які виникають на шляху розвитку людства, впливати на громадську думку щодо цих проблем.

Початок подібним доповідям було покладено в 1972 році, коли багатонаціональна група вчених під керівництвом Д. Медоуза підготувала першу доповідь для Римського клубу під назвою «Межі зростання». Доповідь отримала широкий резонанс, оскільки окреслила апокаліптичну перспективу світового розвитку через обмежені можливості економічного зростання у планетарному масштабі. Перекладений майже відразу майже п'ятдесятьма мовами, звіт розійшовся мільйонними накладами по всьому світу, і з того часу Римський клуб був у центрі уваги всіх.

Після цього була низка регулярних доповідей, що ще більше зміцнило авторитет цієї організації, як провідного світового центру в галузі глобальних досліджень. Ось лише деякі з них, публікація та широке обговорення яких поставили Римський клуб на високий п'єдестал і зробили його серйозною силою, впливовим суб'єктом у сфері міжнародних відносин, економіки та політики: «Людство на роздоріжжі», «Перегляд міжнародного порядку», «Поза віком відходів», «Цілі для людства», «Римський клуб – підтвердження місії», «Перша глобальна революція» тощо.

Римський клуб за своєю природою не може служити інтересам жодної конкретної країни, нації чи політичної партії і не ототожнює себе ні з якою ідеологією; змішаний склад не дозволяє йому повністю приєднатися до позиції однієї зі сторін у спірних міжнародних справах, що розривають людство. У нього немає і не може бути єдиної системи цінностей, єдиної точки зору, він зовсім не прагне до одностайності. Висновки організованих ним проектів відображають думки та результати роботи цілих колективів науковців і жодним чином не можуть вважатися позицією Клубу.

Тим не менш, Римський клуб аж ніяк не є аполітичним; до того ж його можна назвати просто політичним у прямому, етимологічному значенні цього слова. Бо, сприяючи вивченню та розумінню довготривалих інтересів людства, він фактично допомагає закласти нові, більш міцні та співзвучні часу, основи для прийняття важливих політичних рішень і водночас робить тих, на кого ці рішення залежать усвідомити всю глибину відповідальності, що лежить на них.

Діяльність Римського клубу також відіграла визначальну роль у становленні та розвитку глобалістики. Його доповіді змогли не тільки привернути увагу світової громадськості до вивчення глобальних проблем, а й стали теоретичною основою виниклих тоді глобальних досліджень.

Гострі питання, актуальні завдання, нагальні проблеми та підходи до їх вирішення, сформульовані навіть у перших доповідях, не кажучи вже про пізніші, здебільшого не втратили своєї актуальності й сьогодні. І справа не тільки в тому, що, наприклад, демографічна, продовольча, сировинна чи екологічна проблема, а тим більше запобігання війні та збереження миру, а також подолання соціально-економічної відсталості все ще в поле зору більшості вчених, політиків і громадських діячів. «Римський клуб» оперативно і з усією ретельністю тепер ставиться до всього нового, незвичайного, несподіваного, зокрема до загроз, які породжує сучасний науково-технічний прогрес, ідеологічне протистояння, а також економічна та соціально-політична нестабільність у світі.

Прикладами таких проблем є глобальний тероризм, посилення нелегальної міграції, транснаціональна кіберзлочинність тощо. Також варто відзначити, що глобальне моделювання, яке вперше повно та дуже ефективно використовувалося в перших доповідях Римського клубу, набуло подальшого розвитку та активно використовуються в сучасних глобалістах, зокрема, в комп'ютерних моделях соціально-економічного розвитку, математичному моделюванні системи «суспільство – природа» тощо.

Отже, безсумнівно, що Римський клуб вписав яскраву, дуже значущу й унікальну сторінку в історію розвитку глобалістики. Серед численних футурологічних організацій, що виникли на хвилі бурхливого обговорення глобальних проблем, а згодом і процесів глобалізації, він чітко виділяється як ґрунтовністю своїх досліджень, так і масштабом діяльності, що зробило його серйозним чинником у формування світової громадської думки.

Таким чином, до Римського клубу можна ставитися по-різному, як, власне, і буває в реальності. Але цілком очевидно, що зусиллями

саме цієї організації світовій суспільній свідомості вперше виявлено принципово нові загрози, надзвичайно актуальні для всього людства, і постало питання про необхідність термінового вирішення глобальних проблем у всій їх цілісності та взаємозв'язку.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт римського клубу. URL: <https://www.clubofrome.org> (дата звернення: 01.06.2022).

Кривдіна І. Б.

кандидат іст. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

Доктор Алі Абдалла Сагір

доктор філософії, професор,
(Бейрут, Ліван)

Карпіков А. О.

здобувач вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

ПРАВОВА БАЗА ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ В ЄС ТА УКРАЇНІ

У сучасний період необхідною умовою успішного функціонування України як європейської держави є входження її у міжнародне співтовариство, що тягне за собою появу нових соціально-економічних, політичних та юридичних зобов'язань. Одним із таких зобов'язань є створення належної законодавчої бази, спрямованої на протидію тероризму, оскільки сучасний тероризм – це складне, багатовимірне та багаторівневе явище реальної дійсності, протидія якому потребує, у свою чергу, чіткого та несуперечливого антитерористичного законодавства.

Завданням наукової розвідки є визначення та загальна характеристика основних нормативно-правових актів, що є

європейською та вітчизняною правовою базою у галузі боротьби з проявами тероризму.

Європейське антитерористичне законодавство складається з наступних основних правових документів:

1) Європейської конвенції про боротьбу з тероризмом від 27 січня 1977 року.

Конвенція містить перелік злочинів, які дозволяють видачу терористів державам-учасникам договору.

2) Директиви (ЄС) 2016/681 Європейського Парламенту й Ради від 27 квітня 2016 р. про використання записів реєстрації пасажира для запобігання, виявлення, розслідування і притягнення до відповідальності терористичних злочинів і важких злочинів.

Ця Директива забезпечує зберігання і обмін даними про пасажирів між країнами-членами ЄС і між країнами-членами та третіми країнами. Реєстраційні дані пасажирів, зібрані у відповідності до цієї Директиви, можуть оброблятися лише у цілях запобігання, виявлення, розслідування та притягнення до відповідальності терористичних злочинів і важких злочинів.

3) Виконавчого рішення Комісії (ЄС) 2017/759 від 28 квітня 2017 року про загальні протоколи та формати даних, які використовуються авіаперевізниками при передаванні даних записів реєстрації пасажирів до блоків інформації про пасажирів.

Це рішення визначає формати даних та протоколи передачі, які авіаперевізники повинні використовувати при передаванні даних записів реєстрації пасажирів до блоків інформації про пасажирів держав-членів відповідно до Директиви (ЄС) 2016/681.

4) Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму від 16 травня 2005 р.

Конвенція має на меті підтримати й посилити боротьбу з тероризмом, як через заходи на національному рівні, так і в межах міжнародного співробітництва, разом із тим забезпечуючи, щоб усі заходи проводилися з належною повагою до верховенства права й демократичних цінностей, прав людини, основоположних свобод.

5) Додатковий протокол до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, підписаний Україною 28 жовтня 2015 року.

Протокол доповнює конвенцію низкою статей, які зокрема мають на меті вирішувати проблеми з іноземцями-терористами.

6) Директива (ЄС) 2017/541 Європейського Парламенту і Ради від 15 березня 2017 р. про боротьбу з тероризмом і заміну Рамкового Рішення Ради 2002/475/ЮВС, яка вносить зміни до Рішення Ради 2005/671/ЮВС.

Ця Директива має на меті адаптувати право ЄС з метою боротьби з тероризмом у світлі збільшення терористичних загроз і врахування міжнародного характеру тероризму. Вона запроваджує мінімальні вимоги до визначення правопорушень і пов'язані санкції у цій сфері.

Вона також вводить заходи захисту, підтримки і допомоги для жертв.

7) Рішення Ради 2005/671/ЮВС від 20 вересня 2005 р. про обмін даними і співробітництво щодо терористичних злочинів.

Це Рішення визначає порядок для обміну даними щодо кримінальних розслідувань, притягнення до відповідальності і вироків по терористичних злочинах серед країн ЄС.

8) Регламент (ЄС) 2016/794 Європейського Парламенту і Ради від 11 травня 2016 р. про Агенцію Європейського Союзу для співпраці у правоохоронній сфері (Європол).

Цей Регламент запроваджує Агенцію Європейського Союзу для співпраці у правоохоронній сфері (Європол) з огляду на підтримку співпраці серед органами правопорядку ЄС [1].

Необхідно зазначити, що у прийнятих останнім часом міжнародних конвенціях, спрямованих на протидію тероризму, проявляється чітка тенденція до розширення кола діянь, які рекомендується піддати криміналізації у національних законодавствах.

Україна при формуванні правової бази у сфері боротьби з тероризмом активно використовувала європейський досвід у зазначеній галузі. Систему антитерористичного законодавства України, в першу чергу, складають:

1) Конституція України від 28.06.1996 р., у ст. 3 якої вказується, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [2];

2) Закони України, які або безпосередньо спрямовані на протидію тероризму, або містять окремі норми такого змісту:

- Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р., який визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз;

- Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р., метою якого є захист особи, держави і суспільства від тероризму, виявлення та усунення причин і умов, які його породжують, визначення правових та організаційних основ боротьби з цим небезпечним явищем, повноважень і обов'язків органів виконавчої влади, об'єднань громадян і організацій, посадових осіб та окремих громадян у цій сфері, порядок координації їх діяльності, гарантії правового і соціального захисту громадян у зв'язку із участю у боротьбі з тероризмом;

- Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 р., спрямований на захист прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави, забезпечення національної безпеки шляхом визначення правового механізму запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

- Закон України «Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання» від 19.10.2000 р., який визначає основні засади діяльності фізичних та юридичних осіб з фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання;

- Кримінальний кодекс України, від 05.04.2001 р., яким встановлена відповідальність за вчинення терористичного акту, за втягнення у вчинення терористичного акту, публічні заклики до вчинення терористичного акту, створення терористичної групи чи терористичної організації, сприяння вчиненню терористичного акту, фінансування тероризму;

- Закони України, які регулюють діяльність органів, що становлять загальнодержавну систему протидії терористичній діяльності: Служби безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Національної гвардії України, Державної міграційної служби України, Державної прикордонної служби України, Національної поліції України, Збройних Сил України.

3) Підзаконні нормативно-правові акти, зокрема, Концепція боротьби з тероризмом в Україні, затверджена Указом Президента України 05.03.2019 р., що визначає мету, завдання, основні принципи та напрями вдосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом з огляду на сучасні терористичні загрози національній безпеці України та прогноз їх розвитку [2].

Оскільки терористичні прояви посягають на різноманітні сфери життєдіяльності людей, то їй протидія їм здійснюється у різних сферах функціонування людини, суспільства і держави на основі комплексного антитерористичного законодавства, що забезпечує застосування системи правових, організаційних, оперативно-розшукових, режимних, інженерно-технічних та інших заходів, передбачених у нормах конституційного, адміністративного, адміністративного процесуального, кримінального, кримінального процесуального, цивільного, цивільного процесуального, міжнародного та інших галузей права, які містяться у відповідних законах та інших нормативно-правових актах.

Таким чином, на регіональному (європейському) рівні відзначається тенденція до поглиблення співробітництва у сфері боротьби з тероризмом. У першу чергу, це стосується питань обміну інформацією, покращення взаємодії спецслужб та правоохоронних органів, посилення контролю за перетином державних кордонів та

протидії фінансуванню терористичної діяльності. На національному рівні держави, в тому числі й Україна, вживають додаткових заходів, спрямованих на профілактику тероризму, вдосконалюють антитерористичне законодавство, розширюють повноваження силових структур, надаючи їм додаткові інструменти, прагнуть покращити взаємодію та обмін інформацією між уповноваженими органами, створюють нові координуючі органи по боротьбі з тероризмом, посилюють відповідальність за участь у терористичній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Законодавство ЄС щодо боротьби з тероризмом / Державна прикордонна служба України: офіційний сайт. <https://dpsu.gov.ua/ua/Zakonodavstvo-S-shchodo-borotbi-z-terorizmom/>

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к; Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № **2469-VIII**; Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 р. № **638-IV**; Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № **361-IX**; Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання: Закон України від 19.10.2000 р. № **2064-III**; Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № **2341-III**; **Про затвердження Концепції боротьби з тероризмом в Україні**: Указ Президента України від 05.03.2019 р. № **53/2019** / Законодавство України. Верховна Рада України: офіційний сайт. <https://zakon.rada.gov.ua>

Кудлай І. В.

Старший викладач кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

Кірк Мілднер

Директор Банку розвитку KfW (Німеччина) в Турецькій Республіці

Мурга Д.

здобувач вищої освіти

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇЇ РОЛЬ У ВИРІШЕННІ МІЖДЕРЖАВНИХ КОНФЛІКТІВ

Процес осмислення таких складних соціально-політичних явищ як «війна», «збройний конфлікт», триває вже не одну сотню років. Але зараз актуальність даної теми лежить в площині не лише теоретичних підходів та дискусій, а й практичних дій.

Інформаційні технології на сучасному рівні розвитку створюють широкі можливості управління політичними конфліктами як у масштабах однієї держави, так і на регіональному рівні. Дані технології, що активно використовуються в інформаційних війнах, мають низку переваг перед традиційними засобами боротьби завдяки своєму масованому впливу на морально–психологічний стан населення країни-противника чи окремих партій, рухів та політичних об'єднань. Особлива перевага інформаційної боротьби полягає в тому, що спецслужби нездатні вчасно виявити подібний вид впливу та вжити захисні заходи для забезпечення інформаційної безпеки. Інформаційна пропаганда, як невід'ємна і значна частина інформаційної війни, створює атмосферу аморальності та бездуховності, дезорієнтує населення, контроль над яким стає неможливо встановити мирними засобами. Найнебезпечнішим наслідком такого впливу стає падіння авторитету та легітимності державної влади, проти яких найчастіше і спрямовані інформаційні атаки. Інформаційні технології дедалі частіше застосовуються з метою дестабілізації політичних відносин між окремими суб'єктами сучасної політики, провокування політичного конфлікту. Інформаційна війна у політичному конфлікті орієнтована, передусім, на внесення розколу громадянське суспільство.

Слід зазначити, що досвід використання різними державами інформаційних потоків і ресурсів у ході воєн та збройних конфліктів останнього десятиліття дозволяє говорити про те, що цілеспрямоване

використання інформаційних засобів стає одним із вирішальних факторів, що не тільки багато в чому визначає перемогу чи поразку, але й здатне запобігти відкритому збройному протистоянню.

Свобода обміну інформацією та відкритість інформаційних систем є однією з фундаментальних основ інформаційного суспільства, а сучасні інформаційно-комунікаційні технології відкривають принципово нові можливості для вільного поширення інформації, масового інформаційного обміну і комунікації.

Актуальність дослідження інформаційної політики в умовах політичних конфліктів обумовлена наступними обставинами:

- зростанням ролі інформаційного протистояння у війнах та збройних конфліктах останнього десятиліття, що зумовлює значні зміни у військовому будівництві, використанні військових засобів для досягнення політичних, економічних та інших цілей;

- існуванням різних підходів у методології та методиці підготовки і проведення інформаційного протиборства в сучасних умовах;

- необхідністю аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду ведення інформаційного протиборства в ході локальних воєн та збройних конфліктів;

- потребою в розробці теорії та вдосконаленні практики інформаційного протиборства, спрямованого на запобігання, локалізацію та вирішення збройних конфліктів.

Тенденції та перспективи розвитку інформаційно-технічної бази інформаційної безпеки держави, як засобу запобігання, локалізації та вирішення внутрішнього збройного конфлікту безпосередньо пов'язані з масовою інформатизацією суспільства та суспільного життя, відповідно до його сфер, зокрема воєнної. В якості тенденцій і перспектив розвитку інформаційно-технічної бази інформаційної безпеки держави в умовах збройного конфлікту в даному дослідженні виділені наступні: розвиток Інтернет-ЗМІ, що є не тільки ефективним способом подання інформації, але й дуже дієвим і перспективним інструментом інформаційно-психологічного впливу, в тому числі і в умовах внутрішніх збройних конфліктів та здатних за деякими

прогнозами повністю замінити собою як телебачення, так і інші «традиційні» ЗМІ;

- створення та вдосконалення організаційної та технічної системи інформаційної безпеки, інформаційно-психологічного та інформаційно-технічного протиборства.

Основні напрями вдосконалення організації інформаційної політики держави в умовах збройного конфлікту повинні включати вдосконалення системи органів державного та військового управління, які здійснюють формування та реалізацію інформаційної політики держави, а також удосконалення організації функціонування системи інформаційних засобів.

Інформаційне протиборство здійснюється державою з урахуванням інформаційної політики. Під час ведення інформаційного протистояння застосовуються специфічні засоби.

Об'єктами інформаційного впливу є: психіка окремої особистості, психологічні явища і у соціальних спільнотах різного масштабу, феномени суспільної свідомості, і навіть різні системи людина - інформаційна техніка.

Суб'єктами інформаційного впливу є безпосередньо органи державної влади різного рівня, а також опосередковано учасники політичної, господарської, військової та ін. діяльності, громадські об'єднання, політичні партії, окремі громадяни тощо.

До можливих заходів щодо запобігання, локалізації та вирішення збройних конфліктів відносяться політико-дипломатичні, економічні, внутрішньополітичні, інформаційно-психологічні та правові заходи різного масштабу та характеру. Застосування військ у конфліктах є крайньою мірою, коли всі способи впливу вичерпані, а сам конфлікт набуває форми збройного зіткнення.

Таким чином, активне використання інформації, інформаційних засобів та технологій різними зацікавленими сторонами як для провокування та ескалації, так і для запобігання, локалізації та вирішення внутрішніх збройних конфліктів дозволяє віднести інформаційне протиборство до одного з ефективних засобів вирішення завдань внутрішніх збройних конфліктів. Під час безпосереднього

використання державою збройних сил для вирішення конфлікту та активних силових дій поставлені сторонами політичні цілі сторін можуть досягатися переважно інформаційно-політичними засобами. Інформаційна політика держави може бути одним із засобів локалізації та вирішення збройного конфлікту.

Латишева В. В.

кандидат наук з державного управління
доцент кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

Денисова Є. В.

здобувач вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

**НАТО В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН СПРИЧИНЕНИХ
ВІЙНОЮ РОСІЇ З УКРАЇНОЮ**

Віроломне вторгнення Росії в Україну продемонструвало всьому світу неефективність сучасної системи колективної безпеки. Постало питання зміни не лише загальної концепції колективної безпеки, а й розширення членства в НАТО.

Зокрема, на тлі російської агресії подали заявки на членство в НАТО такі традиційно нейтральні країни, як Швеція та Фінляндія.

Прийняття вищезазначених країн до Альянсу не викликає сумнівів, попри спроби окремих країн, зокрема, Туреччини, відстоювати власні інтереси, маніпулюючи власним голосом у Альянсі.

Щодо України, то перспективи її членства в НАТО залишаються досить примарними. Так, відповідно до статті 10 Північноатлантичного договору і наступних угод, що регулюють процес вступу до альянсу, йому передують широкий політичний діалог та військова інтеграція. І, якщо процес військової інтеграції, не зважаючи на військовий стан, іде семимильними кроками, дякуючи підтримці союзників, які в ході війни

Росії та України, переозброюють останню військовою технікою натівських зразків.

То, в політичній площині, з огляду на сучасні реалії, все ще не має одностайності. Так, за даними опитування проведеного в травні 2022 року (опитування КМІС відбувалося протягом 13-18 травня 2022 року методом телефонних інтерв'ю з використанням комп'ютера. Вибірка становить 2000 дорослих респондентів, що мешкають у всіх регіонах України (крім Криму), 42 % опитаних вважають, що в нинішніх умовах можна відмовитися від вступу України до НАТО в обмін на «гарантії безпеки», тоді як 39 % наполягають, що відмовлятися від членства в Альянсі не можна. 19 % респондентів не визначилися з позицією або відмовилися відповідати. Більшість охочих відмовитися від вступу в НАТО в обмін на «гарантії безпеки» мешкають на сході України (50 %), ніж на заході (35 %). І навпаки, зі сходу на захід зростає прихильність членства України в Альянсі (з 26 % до 45 %).

При цьому, ще на початку березня приєднання України до НАТО підтримували 76 % українців, що було найвищим показником за історію опитувань [1]. Наразі, і серед політичного керівництва країни висловлюється думка про отримання додаткових «гарантій безпеки» та створення альтернативного безпекового союзу U-24.

Така думка превалює в українському суспільстві не через небажання України вступити до Альянсу, куди Україна намагається вступити починаючи з 2008 року, а через розуміння, як політичної влади, так і суспільства того факту, що деякі з країн-членів НАТО не бажають бачити Україну членом Альянсу.

Зокрема, у нещодавній промові Президент України Володимир Зеленський сказав, наступне: «третина країн-членів НАТО проти вступу в Альянс України через те, що бояться Росії. Коментуючи збірства в Бучі, він зазначив, що це наслідок 14 років поступок Росії, відколи у 2008 році Україну через відмову Німеччини не взяли в НАТО» [2].

Теза, про те, що Україна не вступатиме до НАТО, через «забаганки» Росії, наразі, на нашу думку, є нікчемною.

Україна, є незалежною суверенною державою, самостійним суб'єктом міжнародних відносин, і лише вона та її народ вирішуватиме до яких міжнародних утворень, в тому числі і в галузі безпеки їй приєднуватися.

Разом з тим, вже зараз зрозуміло, що країни-члени НАТО в подальшому будуть-нарощувати власний військовий контингент та збільшувати кількість озброєння, зважаючи на безпекові ризики, які постають перед світом з огляду на політику, здійснювану такими країнами, як Росія та Китай та ін.

Список використаних джерел:

1. Українці майже однаково підтримують членство в НАТО і «гарантії безпеки» замість вступу до Альянсу. URL: <https://suspilne.media/242795-ukrainci-majze-odnakovo-pidtrimuut-clenstvo-v-nato-i-garantii-bezpeki-zamist-vstupu-do-alansu/> (дата звернення: 06.06.2022).

2. Зеленський про НАТО: запропонують – вступимо. URL: https://lb.ua/news/2022/04/05/512350_zelenskiy_pro_nato_zaproponuyut_.html. (дата звернення: 06.06.2022).

Рудніцька Л. О.

здобувач вищої освіти

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

Кубко В. П.

к. філос. н., доцент кафедри міжнародних відносин та права

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

СТРАТЕГІЇ ВЕДЕННЯ ПЕРЕГОВОРІВ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ

Численні дослідження переговорного процесу використовують термін «переговори» для широкого кола різних ситуацій у особистому, соціальному, економічному та політичному житті.

Переговори – це спільна, двох- або багатостороння контактна взаємодія сторін з метою ухвалення взаємоприйнятних рішень, які вважаються найкращими у певній ситуації.

Термін «переговори» є відповідником англійського слова «*negotiation*», яке згідно з однією із версій походить від латинського «*negotatio*» («*займатися торгівлею*») або, за іншими думками, від «*negotians*», що переводиться як «*купець*». Історично у політиці переговори з'явилися відчутно пізніше, ніж в суспільному житті і в економічних відносинах.

Переговори – давній та універсальний засіб розв'язання людьми конфліктів різного типу, які дозволяють знаходити згоду там, де інтереси не збігаються, а думки, позиції або погляди сторін істотно розходяться. Переговори використовувалися для врегулювання конфліктів ще задовго до появи різних правових процедур.

Об'єктом широкого наукового дослідження переговори стали лише у другій половині ХХ ст., що обумовлено насамперед тією роллю, якої набули переговори в сучасному світі. Ініціатором таких досліджень був французький дипломат ХVІІІ ст. Франсуа де Кальєр, який у 1716 році написав відому працю з дипломатії «Манера ведення переговорів з монархами, корисність переговорів, вибір послів і посланців, а також якості, необхідні для досягнення успіху в цих службовцях», що мала вигляд звернення до регента Франції [2, 124].

Дослідники Роджер Фішер і Уільям Юрі зазначають, що переговори – це двосторонні взаємини, які мають своєю метою досягнення угоди, за умови, коли принаймні деякі з інтересів сторін, що беруть у них участь, є суперечливими [4].

Таким чином, головною функцією переговорів є пошук спільного рішення проблеми. Це те, заради чого, власне, і ведуться переговори. Ситуація, в якій кожна сторона однобічно бажає вирішення своїх особистих проблем може тривати дуже довго і страждають від цього не тільки сторони, задіяні у конфлікті, але й їх оточення.

Залежно від завдань, які ставлять перед собою учасники переговорів, вирізняють такі функції переговорів: інформаційна – забезпечує обмін інформацією між сторонами переговорів;

комунікативна – забезпечує безпосередній взаємозв'язок сторін переговорів, налагодження та встановлення контактів і формування сприятливих відносин; регуляція і координація дій – передбачає створення можливостей для узгодження інтересів і позицій учасників переговорного процесу; контрольна – забезпечує виконання угод та домовленостей, досягнутих на різних етапах урегулювання конфлікту; відвертання уваги – одна із сторін прагне виграти час для перегрупування чи збільшення сил; пропаганда – дозволяє одній із сторін показати себе у вигідному світлі в очах громадськості; відволікання – одна із сторін іде на переговори, щоб вселити надію в опонента на рішення проблеми, заспокоїти її [3, 120].

Отже, переговори багатофункціональні і припускають одночасну реалізацію декількох функцій. Але при цьому функція пошуку спільного рішення завжди має бути пріоритетною.

Реалії сучасного світового порядку такі, що переговори можуть стати важливим моментом зняття напруженості у релігійних та етнічних конфліктах, при проведенні миротворчих та гуманітарних операцій, у боротьбі з тероризмом, при звільненні заручників тощо.

Учасники переговорів обирають різні стратегії їх проведення: або як продовження боротьби іншими засобами, або як процес розв'язання конфлікту з урахуванням інтересів один одного.

Вибір тієї чи іншої стратегії залежить від ситуації, в якій ведуться переговори; готовності сторін реалізувати інтереси один одного, розуміння успіху переговорів їх учасниками.

У процесі переговорів щодо врегулювання міжнародних конфліктів сторони можуть дотримуватися різних стратегій, серед яких виокремлюють дві основні:

1) позиційний торг, орієнтований на конфронтаційний тип поведінки;

2) конструктивні переговори, що передбачає партнерський тип поведінки сторін.

Виділяють два варіанти позиційного торгу: м'який стиль орієнтований на ведення переговорів через взаємні поступки заради

досягнення угоди; жорсткий стиль припускає прагнення суворо дотримуватися обраної позиції з можливими мінімальними поступками.

Стратегію позиційного торгу досить часто використовують у конфліктних ситуаціях, в яких можлива разова взаємодія для вирішення певних питань, і сторони не прагнуть налагодити довгострокові взаємини.

Альтернативою позиційному торгу є стратегія ведення конструктивних переговорів на основі інтересів. На відміну від позиційного торгу, що орієнтований на конфронтаційний тип поведінки сторін, переговори на основі інтересів є реалізацією партнерського підходу. Основні особливості таких переговорів описані прихильниками цієї стратегії Р. Фішером і У. Юрі [4]:

- учасники спільно аналізують проблему і спільно визначають варіанти її рішення, демонструючи іншій стороні свою прихильність;

- увага концентрується не на позиціях, а на інтересах конфліктуючих сторін, що припускає пошук спільних інтересів, пояснення власних інтересів і їхньої значимості опонентові, визнання інтересів іншої сторони частиною розв'язуваної проблеми;

- учасники переговорів орієнтовані на пошук взаємовигідних варіантів рішення проблеми, що вимагає не звужувати розрив між позиціями в пошуках єдиного правильного рішення, а збільшувати число можливих варіантів, відокремлювати пошук варіантів від їхньої оцінки;

- конфліктуючі сторони прагнуть використовувати об'єктивні критерії, а тому відкрито обговорюють проблему і взаємні доводи, не застосовуючи тиск;

- у процесі переговорів застосовуються уміння поставити себе на місце опонента і спробувати зрозуміти його точку зору;

- досягнута угода максимально враховує інтереси всіх учасників переговорів.

Таким чином, коли прийнято принципове рішення знайти вихід з конфліктної ситуації мирним шляхом і коли є усвідомлення, що тільки таким може бути переговорний процес, сторони переговорів мають обирати партнерський стиль. Також можлива комбінація двох

зазначених стилів, коли періоди торгу змінюються періодами партнерської взаємодії і навпаки.

Список використаних джерел:

1. Іщенко В. І. Конфліктологія та теорія переговорів. Дніпро, 2017. 119 с.
2. Конфліктологія : навч. посіб. / А. І. Берлач, В. В. Кондрюкова, В. О. Криволапчук, О. Г. Поліщук; ОДУВС. Вид. 2-ге, доповн. Одеса : ОДУВС, 2010. 162 с.
3. Тихомирова Є. Б., Постоловський С. Р. Конфліктологія та теорія переговорів: підручник. Рівне: Перспектива, 2006. 388 с. URL: https://issuu.com/kafinformi/docs/conflictologia_29.07.06.
4. Фішер Р., Юрі У., Петтон Б. Шлях до згоди, або переговори без поразки. Київ: Основи, 2016. 220 с.

СЕКЦІЯ 6 УКРАЇНА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: НОВІ СВІТОВІ РЕАЛІЇ

Воробйова Г. В.

к. і. н., доцент кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

Потапчук Аліна

здобувач вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

ГЕРОЇЗМ ЖІНОК УКРАЇНИ ХХІ СТ.

Політологи наприкінці ХХ ст, зазначали, що закінчення холодної війни ознаменувало собою «кінець історії», триумф капіталістичної, ліберальної західної демократії над конкуруючими ідеологіями. Вважалося, що людство ХХІ-го століття буде глобальним постконфліктним суспільством, яке рухається в детермінованій згоді до колективного світу та процвітання [11]. Проте, вже у першій чверті

XXI століття політичні теоретики виділяють найсмертоносніші конфлікти: теракт 11 вересня 2001 року у США; війни: Конго, Сирія, Судан, Ірак, Нігерія, Йемен; напад Росії на Україну [12].

В Україні, у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації та з метою забезпечення оборони держави, підтримання бойової і мобілізаційної готовності Збройних Сил України та інших військових формувань, була оголошена і проведена загальна мобілізація та органами державної влади, органами військового управління вжито заходів, щодо відсічі збройної агресії проти України. Збройні сили України зупинили наступ російських військ в декількох напрямках, і тисячі мирних жителів взялися за зброю, щоб захистити Вітчизну. Згідно Конституції України 1996/2020 рр. [3; ст. 65] та Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» 1992/2022 рр. [3; ст. 1], який відмічає, що військовим обов'язком є: - «Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України: жінки виконують військовий обов'язок на рівних засадах із чоловіками (за винятком випадків, передбачених законодавством)». Законодавство підкреслює, що жінки, які перебувають на військовому обліку, можуть бути призвані на військову службу чи залучені для виконання робіт із забезпечення оборони держави у воєнний час [3; ст. 1, п. 12]. З перших днів війни українські жінки вступили в бій проти російських загарбників. Діапазон жіночої бойової майстерності надзвичайно широкий, від медперсоналу до диверсійної роботи. Вже 28 лютого 2022 року жінки Указом Президента України № 79/2022 р. були відзначені державними нагородами України за особисту мужність і самовіддані дії, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі нагороджені у Збройних Силах України: **орденом “За мужність” III ступеня** Залевська Ілона Петрівна та Печерога Ольга Валентинівна; **медаллю “За військову службу Україні”** Макарович Яна Олегівна, **медаллю “За врятоване життя”** Кравченко Лариса Сергіївна; *в Державній службі України з надзвичайних ситуацій*: **орденом “За мужність” III ступеня** Рунаєва Лариса Георгіївна [4].

Героїні-патріотки, медперсонал здійснювали подвиги, перебуваючи у самому епіцентрі боїв. Так, Мазуренко Дарья Андріївна — бойовий медик механізованої роти механізованого батальйону 72 окремої механізованої бригади оперативного командування "Північ" Сухопутних військ Збройних Сил України, сержант **нагороджена відзнакою Президента України «Хрест бойових заслуг» [8]. Майже 35 жінок медичної служби нагороджені орденами: Богдана Хмельницького III ступеня, Княгині Ольги III ступеня, Данила Галицького; медалями: “За військову службу Україні”, “За бездоганну службу” III ступеня, “Захиснику Вітчизни”, “За врятоване життя”.**

Під шквальним вогнем противника бойовий медик сержант Катерина Ступницька оперативно надавала першу медичну допомогу та вивезла танкістів для подальшої евакуації у безпечне місце. Катерина Ступницька загинула 8 березня 2022 р. за визволення селища Макарів на Київщині, через яке ворог мав намір прорватись до столиці [10]. За визначну особисту мужність і героїзм, виявлені в захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність Військової присязі Указом Президента України від 19 березня 2022 року Сержанту Катерині Вікторівні Ступницькій присвоєно звання Герой України з удостоєнням *ордена «Золота Зірка» (посмертно)* [5]. Закон України «Про державні нагороди України» 2000/2022 рр. виділяє, що нагородження державними нагородами може бути проведено посмертно [2; ст. 5]. За період від Російського нападу на Україну, з 24 лютого по 1 червня 2022 р. нагороджені посмертно понад 40 жінок-патріоток.

Героїзм українських жінок у період війни являє приклад самовідданості, любові до Вітчизни, самопожертви. Закон України «Про державні нагороди України» - 2000/2022 рр. (2; ст. 1) відповідно до [Конституції України](#) встановлює державні нагороди України. За 103 дні агресійного Російського нападу на Україну державними нагородами відзначено майже 355 жінок-воїнів: **Орденом Богдана Хмельницького III ступеня – 14 жінок, Орденом Княгині Ольги II ступеня - Мінаєву Галину Миколаївну (Чугуївського міського голову), Орденом**

Княгині Ольги III ступеня – 18, Орденом Данила Галицького - 3, Орденом “За мужність” II ступеня- 4, Орденом “За мужність” III ступеня – 120, Орденом “За заслуги” III ступеня -10, медаллю “За військову службу Україні” – 79, медаллю “За бездоганну службу” III ступеня - 4, медаллю “Захиснику Вітчизни” – 55 жінок, медаллю “За врятоване життя”- 38 жінок, Відзнака Президента України “Хрест Бойових Заслуг” - 1.

Згідно Закону України «Про державні нагороди України» нагороджені можуть бути не тільки громадяни України, а також іноземці. Таким чином, відзначимо нагороджених за вагомих особистий внесок у:

- консолідацію міжнародної підтримки України у протистоянні російській агресії Орденом Княгині Ольги I ступеня Роберта Мецола – [Президент Європейського парламенту](#) [6];

- зміцнення українсько-американського міждержавного співробітництва, підтримку суверенної, незалежної та демократичної України **Орденом Княгині Ольги III ступеня** Ненсі Пелосі (Нэнси Патрісія Д’Алесандро Пелосі) - спікер Палати представників Конгресу Сполучених Штатів Америки [7];

- зміцнення міждержавного співробітництва, підтримку незалежності та територіальної цілісності України, плідну дипломатичну діяльність **орденом «За заслуги» II ступеня** Квін Крістіна - тимчасова повірена у справах США в Україні (січень 2020 року — травень 2022 року), Посольство Сполучених Штатів Америки в Україні [9].

Особисто підкреслимо, що почесне місце активного та героїчного борця у боротьбі народу України проти російських загарбників, належить жінкам які є яскравими зразками прикладів відваги, що не шкодуючи життя, Борються за Свободу та Незалежність Держави Україна.

Використані джерела та література:

1. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» - 1992/2022 pp. - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>

2. Закон України Про державні нагороди України 2000/2022 рр. - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>
3. Основний Закон - [Конституція України](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/) 1996/2020 рр. - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>
4. Указ Президента України від 28 лютого 2022 року № 79/2022 р. - <https://www.president.gov.ua/documents/>
5. Указ Президента України від 19 березня 2022 року № 148/2022 р. - <https://www.president.gov.ua/documents/>
6. Указ Президента України від 31 березня 2022 року № 193/2022 р. - <https://www.president.gov.ua/documents/>
7. Указ Президента України від 30 квітня 2022 року № 288/2022 р. - <https://www.president.gov.ua/documents/>
8. Указ Президента України від 6 травня 2022 року № 316/2022 р. - <https://www.president.gov.ua/documents/>
9. Указ Президента України від 2 червня 2022 року №383/2022 р. - <https://www.president.gov.ua/documents/>
10. [Олехнович Анастасія. «І звідки у ній було стільки хоробрості? В її-то 25 років?» - АрміяInform - https://armyinform.com.ua/2022/03/24/i-zvidky-u-nij-bulo-stilky-horobrosti-v-yiyi-to-25-rokiv/](https://armyinform.com.ua/2022/03/24/i-zvidky-u-nij-bulo-stilky-horobrosti-v-yiyi-to-25-rokiv/)
11. Francis-Fukuyama. The-End-of-History-and-the-Last-Man- -1992. 446 p. - <http://aps-ua.org/wp-content/uploads/2017/03/>
12. Deadliest Wars of the 21st Century <https://www.britannica.com/list/8-deadliest-wars-of-the-21st-century>

Лиховідова І. Е.

аспірантка 2 -го року навчання кафедри державознавства, права та європейської інтеграції ІПСУ

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

**ОСОБЛИВОСТІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ
ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА В ПЕРІОД ДІЇ
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації в Україні 24 лютого 2022 року в Україні введено правовий режим воєнного стану [1]. В цей період, коли Російська Федерація розв'язала та веде на території України повномасштабну агресивну війну, дуже гостро виникає необхідність вжиття заходів гарантування та забезпечення економічної безпеки, як невіддільної складової національної безпеки України, в тому числі забезпечення ефективної та безперервної роботи держаних підприємств, товариств та банків у нових світових реаліях [2].

Це, в свою чергу, потребує перегляду як існуючого процесу прийняття рішень, так і повноважень та порядку роботи органів управління держаних підприємств, товариств та банків. Адже чинне законодавство України, яке регулює питання корпоративного управління юридичних осіб публічного права, не відповідає поточним викликам та не може гарантувати їх гнучкість на період дії правового режиму воєнного стану в Україні. Крім того, діюче законодавство України в даній сфері відносин повинно забезпечувати повернення до довоєнних вимог після припинення дії правового режиму воєнного стану в Україні [2]. Разом з тим, на нашу думку, дуже важливо зберегти той прогрес, який Україна досягла у питанні впровадження Керівних принципів Організації економічного співробітництва та розвитку в національне законодавство України у сфері корпоративного управління.

На сьогодні, закони, що діють у зазначеній сфері правового регулювання, а саме: Закон України «Про управління об'єктами державної власності», Закон України «Про акціонерні товариства», Закон України «Про банки і банківську діяльність», неспроможні забезпечити ефективну та безперервну роботу держаних підприємств, товариств та банків в умовах повномасштабної агресивної війни.

Тому, з огляду на вищезазначене та з метою забезпечення належного управління держаними підприємствами, товариствами та банками 26 квітня 2022 року був внесений на розгляд Верховної Ради України проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей корпоративного управління юридичних осіб, акціонером (засновником, учасником) яких

є держава в період дії правового режиму воєнного стану в Україні». Даним законопроектом передбачено внесення ряду змін на період дії правового режиму воєнного стану в Україні. Зокрема, Закон України «Про управління об'єктами державної власності» пропонується доповнити ст. 11⁵ «Особливості корпоративного управління в період дії правового режиму воєнного стану в Україні», якою пропонується наступне:

1. Надати можливість делегувати питання, що належать до повноважень суб'єкта управління, виключної компетенції суб'єкта загальних зборів та наглядових рад державного унітарного підприємства, господарського товариства у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, а також господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать господарському товариству, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі.

2. Надати можливість призначати членів наглядових рад державного унітарного підприємства, господарського товариства у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі за спрощеною процедурою терміном не більш ніж три місяці з дати припинення дії в Україні правового режиму воєнного стану.

3. Надати можливість продовжувати повноваження керівників та членів наглядових рад державного унітарного підприємства, господарського товариства у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі за спрощеною процедурою терміном не більш ніж три місяці з дати припинення дії в Україні правового режиму воєнного стану.

4. Передбачити обов'язок керівника, заступники керівника, члена колегіального виконавчого органу, членів наглядової ради, інших посадових осіб державного унітарного підприємства, господарського товариства у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, а також господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать господарському товариству, у статутному капіталі якого більше 50

відсотків акцій (часток) належать державі забезпечити наявність з ними цілодобового зв'язку, а також можливість виконання своїх обов'язків.

5. Врегулювання інших особливості корпоративного управління на час дії в Україні правового режиму воєнного стану для юридичних осіб, у тому числі державних унітарних підприємств, господарських товариств у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, а також господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать господарському товариству, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі [2].

Крім того, у Законі України «Про акціонерні товариства» доповнити статтю 1 пунктом 8, який зазначатиме, що на час дії в Україні правового режиму воєнного стану особливості здійснення управління акціонерного товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) належить державі, а також акціонерного товариства, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) якого знаходяться у статутних капіталах господарських товариств, частка держави в яких становить 100 відсотків, визначатимуться згідно статті 11⁵ Закону України «Про управління об'єктами державної власності» [2].

Також, у Розділ VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про банки і банківську діяльність» додати п. 14, який передбачатиме особливості здійснення корпоративного управління державних банків та банків, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій належить державі [1].

Отже, своєчасне прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей корпоративного управління юридичних осіб, акціонером (засновником, учасником) яких є держава в період дії правового режиму воєнного стану в Україні» сприятиме забезпеченню ефективної та безперервної роботи юридичних осіб публічного права у період військової агресії Російської Федерації проти України, а також забезпечуватиме повернення до довоєнних вимог після припинення дії правового режиму воєнного стану в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 24.05.2022).

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей корпоративного управління юридичних осіб, акціонером (засновником, учасником) яких є держава в період дії правового режиму воєнного стану в Україні : Проект Закону України від 26.04.2022 р. № 7319. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39505> (дата звернення: 24.05.2022).

Мельник О. В.

кандидат історичних наук, доцент

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИЧНИХ МІФОЛОГЕМ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ГІБРИДНОЇ ТА ТОТАЛЬНОЇ ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ (1991- 2022 рр.)

Питання щодо маніпулювання історичними масами, задля створення поняття "ворог" характерно для початку 20 сторіччя, коли ідеологічні винаходи в цій сфері сприяли початку першої та другої світових війн. І саме частина архетипів за К. Юнгом включає поняття «міфологема». Фактично архетипи минулого знов оживають в історично сформованих міфах та міфологемах і можуть посилювати вплив на масову свідомість. «Тот, кто говорит архетипами, глаголет как бы тысячью голосов» [1].

В сучасних умовах саме стара методика націонал-соціалістичної партії Німеччини та її головного пропагандиста Й. Гебельса була застосована в Російській федерації для підготовки війни з Україною і використання пропагандистських кліше, що ґрунтувались на історичних міфологемах створених, як в Російській імперії так і в Радянській для дискредитації повстанських рухів підкорених народів та "зачистки" націонал-більшовиків республік СРСР.

Актуалізація проблеми використання історичних міфологем для підготовки війни та її пропаганди, надасть змогу подальшого дослідження причин такої агресивної поведінки російського народу, яка поставить під сумнів подальший розвиток ідеологічної системи "рашизма", який має всі ознаки фашизму, як за Лоуренсом Бриттом так і за Тимоті Снайдером [2]. Це дозволить за допомогою незалежних світових ЗМІ змінити існуючу ситуацію в Росії, тобто фактично перемогти цей режим ідеологічно.

Цими питання в українській та світовій історіографії займалися деякі дослідники але вони так і не змогли сформулювати певну концепцію "розпутнення Росії". На жаль були відсутні висновки, щодо наслідків цієї міфологічної картини світу, що замінила картину реальної історії для основної маси населення російської федерації та частини її прибічників у пострадянських країнах. А наслідком стає гібридна війна з 2014 року та тотальна з 2022 року проти України.

Починаючи з розпаду Радянського Союзу в 1991 році, коли до влади в РФ прийшла група демократів на чолі з Б. Єльциним постійно лунали заклики щодо відродження СРСР в новому вигляді, але ці процеси через слабкість економіки та військової складової так і не були реалізовані. Саме в ці часи до інформаційного простору починають вкидатись такі міфологеми як "хохли, що вкрали Крим" та "Кримський подарунок Хрущова", з вуст тодішнього мера Москви Лужкова лунають заклики, щодо повернення Криму на історичного батьківщину [3].

Саме в цей час поступово відбувається підміна влади в РФ та перехід від демократичних способів співіснування з іншими республіками, до процесу поступової дискредитації їх керівників та самої системи національних республік до певного економічного тиску на них з боку сильної Москви. Для цих часів характерний пошук нової ідеологічної концепції що буде об'єднувати народ в системі тоталітарної влади, а також застосування старих догматів Православної церкви та Самодержавства. На думку Сергія Плохія, «важливим є не лише геополітичний вимір проблеми. Фактично Путін хоче відбудувати Російську імперію XIX ст., частиною якої була Україна. Російський диктатор не може прийняти відокремлення України від Росії» [4].

Автоматичне повернення до міфології самодержавної імперії та радянського союзу вимагало засвоєння масовою свідомістю історичних міфологем та повернення до певних ідеологічних штампів минувшини через міфологізацію минулого, заради змінення майбутнього. На думку Василя Шандро, - «Десь в районі 2008 року у нього (Путіна В. В.) відбулися історичні, тектонічні зрушення. Він почав повертатися до дорадянської, російської історичної схеми, яка не передбачала існування окремих східнослов'янських народів» [5].

Основною складовою політики поширення у масовій свідомості ненависті до українців стають засоби масової інформації, які поступово поширюють образ ворога - українця від "хохлів, що тирять наш газ" до "мазепінців", "петлюрівців", "бандерівців" до так званих укропів, українських фашистів та інше.

Провідним для створення негативного образу стає історична міфологізація українців та ствердження міфології "негативної України", починаючи зі шкільної освіти і продовжуючи цей процес заміни самосвідомості особи, що базується на критичному мисленні на міфологічний тип свідомості, характерний для неосвіченої людини, що ґрунтується на міфах і догмах попередників та ідеологемах влади.

Тобто ці пояснення, що надаються росіянам, щодо України, несуть сакральний, а не науковий характер. А для інших прошарків населення, які ще намагаються щось в'яснити та проаналізувати самостійно, підготована науково-подібні виступи псевдо інтелектуалів, що обслуговують забаганки влади. «Для Кремля історія – це не щось, що треба вивчати і пам'ятати. А щось, чим треба керувати, аби виправдати сучасні дії Росії», - стверджує Раймонда Міглінайте (Оперативної групи зі стратегічних комунікацій Європейського Союзу) [6].

Таким чином, ми з'ясували, що саме історичні міфологеми, поширені в середовищі російського народу, поступово перетворили його масову самосвідомість, через повернення назад до старого, тобто до міфологічної картини світу Яка нав'язана владою, церквою, ЗМІ та певними псевдо-науковцями які обслуговують владу. «Нинішня Російська Федерація нагадує романовське опудало, набите сталінською ватою, яке крокує повз мавзолей Леніна під власовськими прапорами з

портретами Олександра III, Миколи II, маршала Жукова і Сталіна. Відповідно й уявлення цього опудала про історію вульгарно строкаті, еклектичні, вражаюче примітивні», – пише академік НАН України Володимир Горбулін [7].

Під час нападу на Україну в лютому 2022 року, у багатьох російських солдат стався розпад шаблонів та зависання між їх догмами та реальністю. Однак, їх більшість все ж таки продовжує діяти, як діяли під час війн ранньохристиянської доби, знищувати та грабувати ворога на якого вказали шамани та вожді. Бо в їх уяві цей ворог не є людиною, а є загрозливим міфом для їх власного існування. Тому будь яка слабкість і гуманізм ними не застосовуються бо ж українців розглядають, як "проти-силу" власній державі.

Міфологізація історії, створення нових міфів - основна зброя РФ. Це дозволяє створювати альтернативну історичній правді картину і поширювати її в маси народу, тому і для перемоги над ворогом, необхідні інформаційні засоби через альтернативні інформаційні ресурси.

Список використаних джерел:

1. Юнг К. Архетип и символ // Хрестоматия по психологии. М., 2000. С. 124-167.
2. Чотирнадцять ознак фашизму за Лоуренсом Бриттом [Електронний ресурс] // VYSHGOROD.IN.UA / 17.04.2014. Режим доступу: <https://vyshgorod.in.ua/novini/788-chetyrnadtsat-priznakov-fashizma-po-lourensu-brittu>
3. Станіслав Цалик. Блог історика: 1954 рік. Чому Крим перейшов до України. [Електронний ресурс] // BBC. bbc.com 19 лютого 2018. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/blogs-43109792>
4. Сергій Плохій Війна в Україні є війною за всю Європу інтерв'ю швейцарському виданню "Neue Zürcher Zeitung" [Електронний ресурс] // BYKVU.COM Режим доступу: <https://bykvu.com/ua/bukvy/viina-v-ukraini-ie-viinoiu-za-vsju-ievropu-serhii-plokhii/>
5. Василь Шандро Війна і російська пропаганда. Розбираємо історичні міфи з промови Путіна. [Електронний ресурс] // SUSPILNE.MEDIA. 23 лютого 2021. Режим доступу:

<https://suspilne.media/209611-vijna-i-rosijska-propaganda-rozbiraemo-istoricni-mifi-z-promovi-putina/>

6. Олена Ремовська "Вберегти від російських міфів»: для чого Україна створює Центр з протидії дезінформації [Електронний ресурс] // Крим. Реалії. Суспільство. 12 Березень 2021. Режим доступу <https://ua.krymr.com/a/ukraina-tsentr-z-protydii-dezinformatsii-krym/31147304.html>

7. Перемога над зрадою Володимир Горбулін: Щеплення від путінської «історичної єдності» [Електронний ресурс] // Тверезий погляд. 17.08.2021. Режим доступу: <https://tverezo.info/post/141469>

Федорова А. І.

канд. істор. наук, доцент

старший викладач кафедри історії та етнографії України

Національний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

СТАРООБРЯДЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РФ

Військова агресія Російської Федерації щодо України, що триває з 2014 р., а особливо повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 р. змінили положення в Україні й релігійних організацій. Вступають в певний конфлікт УПЦ МП та УП, замислюються про свою долю й інші конфесійні угруповання. Ми звернемо нашу увагу на положення Руської Православної Старообрядницької церкви (РПСЦ) в Україні. З кінця 2016 р. її очолює єпископ Никодим (Ковальов); 29 квітня 2018 р. в Успенському храмі Києва відбулося урочисте введення його в сан архієпископа Київського і всієї України.

Нерідко старообрядців ототожнюють з «руським миром». Але є й інші точки зору. С. Деєв вважає, що з середини XVII ст. Росія стала для старообрядців мачухою через чисельні гоніння, утиски. На його думку, «руський мир» та «русский мир» – різні поняття; перша назва від слова «Русь» і стосується Київської Русі, друга – від слова «Россия», створеного за Петра I для «європейців», коли все старе, руське, усіляко

заперечувалось та знищувалось. «Створювався «русский мир» як дещо протиприродне та антиісторичне. Це був «мир» кровавих вбивств, державного полювання на інодумців та релігійних війн. Старообрядництво – це явище «руського миру» [2].

У зв'язку з діями країни-агресора сталися зміни й у законодавчій базі щодо релігійних організацій. Так 31 січня 2019 р. набрав чинності Закон України № 2673-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо підлеглості релігійних організацій та процедури державної реєстрації релігійних організацій зі статусом юридичної особи» [9]. Незадовго до цього Міністерство культури визначило перелік релігійних організацій, що мають внести зміни у свої статuti та назви згідно з законом про перейменування релігійних організацій, управління яких знаходиться в країні-агресорі (набрав чинності 26 грудня 2018 р.) [10]. Під дію Закону потрапляли й старообрядницькі церкви. Не можемо не погодитися з думкою А. Колодного, який відзначав, що, не дивлячись на толерантне відношення України до різних релігійних організацій, будь-які національно-релігійні меншини на території України мають себе ідентифікувати передусім як громадяни України й працювати на Українську державу [6].

Після 2014 р. старообрядницькі організації в Україні поступово намагаються дистанціюватися від РФ. Сьогодні на сторінках в соцмережах окремих старообрядницьких общин, Київської архієпископії Ви майже не побачите слова «русский», віддається перевага більш нейтральному терміну «древлеправославие». Можемо згадати небачений раніше прецедент, коли община РПСЦ в м. Чернівці в грудні 2018 р. прийняла рішення вийти з підпорядкування Московської митрополії та прибрала зі своєї назви згадку про країну-агресора [8]. Хоча там ситуація неоднозначна, оскільки події сталися після відлучення настоятеля храму від церкви.

Коли почалося повномасштабне вторгнення Росії, митрополит Московський та всієї Русі РПСЦ Корнилій, за В. Путіним, називає її «спецоперацією», говорить про «розгул націоналізму на Україні», закликає український народ не чинити опір [1]. Білокриницький митрополит Леонтій називає ці події війною, висловлює усіялку

підтримку Україні [7]. Зазначимо, що чимало старообрядницьких приходів в різних куточках світу простягнули руку допомогу своїм одновірцям у цих складних умовах.

3 квітня 2022 р. на офіційній сторінці Української Архієпископії «Древлеправославная Украина» у Фейсбук з'явилося звернення духовенства Київської та всієї України архієпископії РПСЦ до голів Російської Православної старообрядницької Церкви Корнилія, митрополита Московського та всієї Русі, та Древлеправославної старообрядницької Церкви Білокриницької ієрархії Леонтія, архієпископа Білокриницького та Бухарестського, а також архієпископів, єпископів тощо з проханням розглянути питання автокефалії. Воно обґрунтовувалося тим, що через військову агресію РФ в адресу України церква переживає важкі часи, постало питання подальшого існування архієпископії. Зазначалося, що у війні гинуть мирні люди, діти, військовослужбовці, в т.ч. і старообрядці. Старообрядницьке духовенство України висловило свою принципову позицію усьому старообрядницькому світу, заявивши, що в Україні йде «повномасштабна війна. Війна несподівана, не спровокована і не розв'язана народом України»; що ніякого відношення більшість старообрядців України не мають до «руського мира»; не було на території України утисків старообрядців; тепер у громадян РФ та України «сформувалися ... протилежні громадянські позиції» тощо [3].

Першим відгукнувся на лист єпископ Ярославський та Костромський Вікентій. 4 квітня 2022 р. він в листі до митрополита Корнилія обґрунтовує свою позицію щодо недоцільності в цей час автокефалії Української Архієпископії: 1) через різноманітні думки старообрядців у всьому світі щодо воєнного конфлікту (сприйняття автокефалії як розколу Церкви); 2) невизначеність території України як держави; 3) відсутність чітких державних кордонів; 4) відсутність єпископату в підпорядкуванні; 5) неможливість скликання загального старообрядницького собору; 6) можливими труднощами всередині Української Архієпископії як автокефалії (посилення тиску влади, відсутність належної підтримки ззовні) [3]. В цей же день з'явилася і стаття на сайті «Русская вера», де стверджувалося, що Українська

старообрядницька архієпископія по суті є самостійною вже з 2017 р. і наразі архієпископ Никодим може самостійно приймати рішення [5]. 10 квітня 2022 р. надійшла офіційна відповідь митрополита Корнилія, що питання автокефалії не може бути вирішеним найближчим часом, оскільки воно має визначитися на спільному з Білокриницькою митрополією Освяченому Соборі та лише при визначенні чітких кордонів держав; рішення має прийматися в мирний час після ґрунтовного всестороннього розгляду. Таку позицію підтримало чимало єпископів, що знаходяться в підпорядкуванні Корнилія. Архієпископ Донський та Кавказький Зосима запропонував підтримати вихід Архієпископії Київської та всієї України з РПСЦ з умовою входження в підпорядкування Білокриницької Митрополії. Митрополит Леонтій, власне, також не підтримав ідею автокефалії без скликання загального Освяченого Собору в мирний час [3; 4].

Оскільки жодна зі сторін, до яких звертався Никодим, не зацікавлена в автокефалії, за його розпорядженням в приходах Київської старообрядницької архієпископії мало відбутися опитування серед парафіян, результати якого мали бути надані до 27 квітня. Так, 15 квітня 2022 р. староста Одеської общини Дмитро Соколов в чаті в Viber закликав підтримати прохання щодо переходу під тимчасове окормлення Білокриницької митрополії.

Наразі питання ще не вирішено. Ми добре розуміємо, що Москва не хоче втрачати Українську архієпископію, тому питання свідомо буде затягуватися. В таких умовах необхідна принципова позиція архієпископа Никодима та старообрядницького духовенства України. Завершу словами голови Всесвітнього Союзу старовірів Леоніда Севастьянова: «старообрядництво всі ці віки виживало завдяки своїй винахідливості й гнучкості. Якби всі дотримувалися виключно формальних правил..., то старообрядництво давно б загинуло» [4].

Список використаних джерел:

1. Воззвание к древлеправославным христианам Российской Федерации и Украины. 25.02.2022. URL: <https://rpsc.ru/kornily/report/vozzvanie-2022/>

2. Митрополит Корнилий назвал спецоперацию на Украине испытанием твердости духа. 06.03.2022. URL: <https://lenta.ru/news/2022/03/06/kornilii/>

3. Деев Сергей. Старообрядческая концепция «русского мира». 22.04.2014. URL: <https://hvylya.net/analytics/history/staroobryadcheskaya-kontsepsiya-russkogo-mira.html>

4. Древлеправославная Украина. Официальная страница Украинской Архиепископии. URL: <https://www.facebook.com/drevlepravoslav/>

5. Ковалев С. Вопрос об автокефалии должна решать сама Киевская и вся Украины епархия. 14.04.2022. URL: https://ruvera.ru/articles/vopros_avtokefalii_2

6. Ковалев С. Старообрядческое духовенство Украины просит автокефалию. 04.04.2022. URL: https://ruvera.ru/articles/staroobryadcheskoe_duhovenstvo_ukrainy_prosit_avtokefaliyu

7. Колодний А. Плюральність релігійного життя України // Українське релігієзнавство. 2008. № 46. С. 216.

8. Митрополит Леонтий (Изот). Письмо Архиепископу Киевскому и всея Украины. 07.03.2022. URL: <https://borv.ro/pismo-archiepiskopu-kievskomu-i-vseya-ukrainyi.html>

9. Старообрядческий приход на Буковине вышел из подчинения Московской митрополии. 23.12.2018. URL: <https://www.ukrinform.ru/rubric-regions/2607364-staroobradceskij-prihod-na-bukovine-vysel-iz-podcinenia-moskovskoj-mitropolii.html>

10. Про внесення змін до деяких законів України щодо підлеглості релігійних організацій та процедури державної реєстрації релігійних організацій зі статусом юридичної особи // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-19#Text>

11. Про внесення зміни до статті 12 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»; щодо назви релігійних організацій (об'єднань), які входять до структури (є частиною) релігійної організації (об'єднання), керівний центр (управління) якої знаходиться за межами України в державі, яка законом визнана такою, що здійснила військову агресію проти України та/або тимчасово окупувала частину території України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2662-19#Text>

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ»

13-14 червня 2022 року, м. Одеса

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск – І. Б. Кривдіна

Підписано до друку 26. 05. 2022 р.

Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Друк цифровий.

Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 11,5. Обл.-вид. арк 11,5.

Наклад 100 прим.

Керівник видавничих проектів Ю. В. Піча

Видавництво «Каравела»,
просп. Рокосовського, 8а, м. Київ, 04201, Україна
Тел. (044) 592-39-36, (050) 355-77-75.

E-mail: caravela@ukr.net

WWW.CARAVELA.KIEV.UA

Свідоцтво

про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції:
ДК №2035 від 16.12.2004 р.